

Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Milena Simović

Prof. dr, zamjenik sekretara u Sekretarijatu za zakonodavstvo Vlade Republike Srpske i vanredni profesor na Fakultetu za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta u Banjoj Luci

Primljen / Received: 8. maj 2017. / May 8, 2017

Prihvaćen / Accepted: 27. maj 2017. / May 27, 2017

PRAVO NA LIČNU SLOBODU I SIGURNOST

Pritvor

Osporenim rješenjima nije došlo do kršenja apelantovog prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada su redovni sudovi razloge za produženje pritvora iz člana 146. stav 1. tač. c) i d) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH zasnovali na relevantnim razlozima, koji korespondiraju sa standardima Evropske konvencije i kada iz osporenih rješenja ne proizlazi da su redovni sudovi proizvoljno primijenili odredbe čl. 148. i 149. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, te kada apelant nije konkretizovao koje relevantne žalbene prigovore koje je iznosila tadašnja apelantova odbrana Vrhovni sud nije razmotrio kako bi se ovaj prigovor uopšte mogao ispitati.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud, prije svega, podsjeća na to da se pravo na ličnu slobodu i sigurnost ubraja u jedno od najznačajnijih ljudskih prava, te da član 5. Evropske konvencije garantuje da niko ne smije biti proizvoljno lišen slobode. Proizvoljnost lišavanja slobode ocjenjuje se, u prvom redu, u odnosu na poštovanje proceduralnih zahtjeva procesnog prava, odnosno, u konkretnom slučaju, Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH („Službene novine FBiH“ br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14) kao nacionalnog prava, koje mora biti usklađeno sa standardima Evropske konvencije. Takođe, Ustavni sud podsjeća da se određivanje pritvora u periodu prije podizanja optužnice za osumnjičenog ne smije pretvoriti u kaznu. Stoga je pritvor dopušteno odrediti samo u slučaju u kojem postoji „osnovana sumnja“ da je osoba počinila krivično djelo, te, načelno, samo radi osiguranja njene prisutnosti i uspješnog vođenja krivičnog postupka. Stoga, Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH za određivanje pritvora uvijek traži kumulativno postojanje opšteg uslova, to jest „osnovane sumnje“ da je osoba počinila krivično djelo, i

postojanje barem jednog od posebnih razloga, taksativno nabrojanih u članu 146. stav 1. tač. a), b), c) i d).

U kontekstu apelacionih prigovora Ustavni sud podsjeća na stav Evropskog suda za ljudska prava izražen u više njegovih presuda (vidi, između ostalih, Evropski sud, *Bernobić protiv Hrvatske*, presuda od 21. juna 2011. godine, aplikacija broj 57180/09) da član 5. stav 1. Evropske konvencije zahtijeva, na prvom mjestu, da pritvaranje bude zakonito, što uključuje i ispunjenje procedure propisane nacionalnim zakonodavstvom, ali da poštovanje nacionalnog prava nije dovoljno, jer član 5. stav 1. Evropske konvencije traži da svako lišavanje slobode bude u skladu sa svrhom zaštite pojedinaca od proizvoljnosti. Ustavni sud podsjeća da je Evropski sud za ljudska prava u citiranoj odluci ponovio mjerodavna načela koja potpadaju pod obim zaštite člana 5. stav 1. Evropske konvencije koja je navedeni sud utemeljio u presudi *Mooren* (vidi, Evropski sud, predmet *Mooren protiv Njemačke* (GC), broj 11364/03, ECHR 2009, st. 72-81).

Tako je Evropski sud za ljudska prava, u kontekstu načela koja se primjenjuju prilikom ispitivanja poštivanja domaćeg zakona, između ostalog, naveo da je u svojoj novijoj sudskoj praksi usvojio stav da svaki nedostatak otkriven u rješenju kojim se određuje pritvor ne čini taj pritvor kao takav nezakonitim, u smislu člana 5. stav 1. Evropske konvencije, te je iznio stav da je razdoblje pritvora u načelu „zakonito“ ako se zasniva na sudskoj odluci. Još je naglašeno da se rješenje o određivanju pritvora mora smatrati *ex facie* navaljanim ako nedostatak u rješenju predstavlja „tešku i očiglednu nepravilnost“, pa, osim ako ne predstavljaju „tešku i očiglednu nepravilnost“, nedostatke rješenja kojima je određen pritvor mogu ispraviti domaći žalbeni sudovi u toku sudskog preispitivanja postupka. U vezi sa zahtjevom koji se tiče kvaliteta domaćeg prava, Evropski sud za ljudska prava je u presudi *Mooren*, pozivajući se na vlastitu praksu, između ostalog, naveo da „kvalitet prava“ podrazumijeva da kad nacionalno pravo dozvoljava lišavanje slobode, njegova primjena mora biti dovoljno pristupačna, precizna i predvidljiva kako bi se izbjegao rizik proizvoljnosti (vidi, Evropski sud, *Amuur protiv Francuske*, 25. jun 1996. godine,

stav 50, Izvještaji 1996-III). U kontekstu pojma proizvoljan pritvor Evropski sud je iznio opšte načelo koje je uspostavljeno u sudskoj praksi da će pritvor biti „proizvoljan“ uprkos tome što je u skladu sa formulacijom u domaćem pravu ukoliko postoji element *mala fide* na strani vlasti ili kad su domaće vlasti zane-marile da pokušaju pravilno primijeniti mjerodavne propise.

Dovodeći navedene principe u kontekst predmetnog slučaja, Ustavni sud, prije svega, zapaža da apelant svoje prigovore nije usmjerio na postojanje osnovane sumnje kao *conditio sine qou non* za zakonitost pritvora, pa se Ustavni sud tim pitanjem neće ni baviti kod nespornog da su redovni sudovi na temelju raspoloživih dokaza utvrdili postojanje osnovane sumnje za sve osumnjičene da su počinili krivična djela koja su im stavljena na teret.

Apelantovi prigovori tiču se, prije svega, zakonitosti osporenih rješenja u svjetlu primjene relevantnih odredaba Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, koje su redovni sudovi imali u vidu prilikom odlučivanja. Naime, ključni apelantov prigovor se odnosi na kršenje člana 149. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, jer, prema apelantovoj ocjeni, redovni sudovi nisu naveli adekvatne razloge kojim bi opravdali postojanje naročito važnih razloga za produženje mjere pritvora, te na nerazumljivost izreka osporenih rješenja, jer su redovni sudovi propustili da navedu zakonske razloge za produženje pritvora u izreci, što apelant dovodi u vezu sa kršenjem člana 148. stav 2. u vezi sa članom 312. stav 1. tačka k) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH.

U vezi sa ovim prigovorima, Ustavni sud, prije svega, zapaža da odredbe člana 149. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH propisuju dužinu trajanja pritvora u istrazi, a stav 3. citiranog člana, koji su redovni sudovi imali u vidu prilikom odlučivanja, propisuje mogućnost da se pod određenim okolnostima pritvor u istrazi može produžiti za još najduže tri mjeseca. Ustavni sud podsjeća da za produženje pritvora od jednog do tri mjeseca zakon ne određuje uslove pod kojima se produženje mora dozvoliti, osim uslova vezanih za zapriječenu kaznu i naročito važne razloge. Koji su to „naročito važni razlozi“ zakon izričito ne propisuje, pri čemu sud u svakom konkretnom slučaju ocjenjuje koji su to razlozi. Naime, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi u konkretnom slučaju imali u vidu težinu krivičnih djela za koja se apelant sumnjiči i zapriječene kazne za ta krivična djela, a u vezi sa postojanjem naročito važnih okolnosti uzeli su u obzir obimnost istražnih radnji koje su provedene, odnosno koje tek treba provesti (veliki broj materijalnih dokaza, vještačenja koja su u toku, a neka se obavljaju u inostranstvu, veliki broj osumnjičenih, potreba za dodatnim saslušanjem određenog broja svjedoka). Ustavni sud smatra da se razlozi koje su redovni sudovi imali u vidu prilikom odlučivanja ne čine proizvoljnim, jer navedeni razlozi, i prema ocjeni Ustavnog suda, opravdavaju činjenicu što istraga još uvijek nije okončana, pa se apelantovi prigovori u kontekstu kršenja člana 149. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH čine neutemeljenim.

U vezi sa apelantovim prigovorima koji se odnose na nerazumljivost izreke, jer Kantonalni sud u izreci rješenja nije

naveo razloge za pritvor, što je dovelo do bitne povrede odredaba krivičnog postupka, Ustavni sud zapaža da je identičan prigovor bio predmet razmatranja pred Vrhovnim sudom, koji je prigovor ocijenio neosnovanim za šta je navedeni sud dao argumentovano obrazloženje koje se ne čini proizvoljnim. Naime, Vrhovni sud je, između ostalog, naveo da iz odredbe člana 148. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH ne proizlazi obaveza suda da u izreci navede razloge za određivanje pritvora, kako to apelant pogrešno smatra, već se citirana odredba odnosi na elemente koje treba da sadrži rješenje u cjelini. Ustavni sud iz obrazloženja osporenih rješenja ne zapaža da su izostali elementi koje propisuje član 148. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH.

Nadalje, prigovor koji se odnosi na nerazumljivost izreke Vrhovnog suda bio je predmet razmatranja navedenog suda u odgovoru na apelaciju, jer apelant, kako tvrdi, ne zna po kom osnovu mu je pritvor produžen. Naime, Vrhovni sud je u obrazloženju naveo da se pritvor apelantu i neke osumnjičene nije mogao produžiti iz pritvorskog razloga koji propisuje član 146. stav 1. tačka b) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, budući da prvostepeni sud nije dao razloge o odlučnim činjenicama da su ispunjeni uslovi za produženje pritvora iz navedenog osnova apelantu i ostalim osumnjičenim, izuzev prvoo-sumnjičenom. Vrhovni sud je naveo da u takvim okolnostima, kada i dalje egzistiraju zakonski razlozi za produženje pritvora za sve osumnjičene iz zakonskih osnova propisanih tač. c) i d) stava 1. člana 146. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, nije bilo potrebno ukidati prvostepeno rješenje. Imajući u vidu navedeno, a posebno činjenicu da iz obrazloženja osporenih rješenja jasno proizlazi iz kojih zakonskih razloga je apelantu i ostalim osumnjičenim produžen pritvor, što korespondira sa odredbom člana 148. stav 2. ZKP FBiH, Ustavni sud i ovaj prigovor smatra neutemeljenim.

Posebni pritvorski razlozi

Apelant smatra da u konkretnom slučaju nisu ispunjeni ni posebni pritvorski razlozi iz tač. c) i d) stava 1. člana 146. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, jer, prema apelantovoj ocjeni, takvi razlozi ne postoje, pri čemu redovni sudovi nisu individualizirali razloge za primjenu navedenih osnova u odnosu na sve osumnjičene, vezujući navedene osnove, uglavnom, za A.Č., koji se sumnjiči da je bio organizator grupe. Osim toga, redovni sudovi nisu ocijenili ni činjenicu da apelant ranije nije bio osuđivan, pri čemu se apelant pozvao na stav Evropskog suda usvojen u predmetu *Clooth protiv Belgije* i stav Ustavnog suda usvojen u predmetu broj AP 4309/14. Apelant, takođe, tvrdi da redovni sudovi nisu adekvatno obrazložili, niti su učinili vjerovatnim postojanje vanrednih okolnosti i narušavanje javnog reda koje bi opravdalo pritvor. Prema apelantovoj ocjeni, data obrazloženja redovnih sudova su zasnovana na pretpostavkama, a ne na relevantnim dokazima, pa apelant ukazuje na arbitrarnost obrazloženja redovnih sudova i u tom dijelu. U tom pravcu apelant se pozvao na praksu Ustavnog suda usvojenu u predmetima Ustavnog suda br. AP 2390/15, AP 4663/15, AP 4665/15 i sl.

Opasnost od ponovnog počinjenja krivičnog djela

U vezi sa ispunjenjem navedenog pritvorskog razloga, Ustavni sud podsjeća da se pritvor, shodno članu 146. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, može odrediti pod uslovom da postoji osnovana sumnja da je određena osoba učinila krivično djelo kao uslov *sine qua non*, te ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti uz uslov da se za to krivično djelo može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna (što u konkretnom slučaju nije sporno).

Ustavni sud, prije svega, podsjeća na stav Evropskog suda, usvojen u predmetu *Clooth protiv Belgije*, da ozbiljnost neke optužbe može dovesti do toga da sudske vlasti stave i ostave osumnjičenog u pritvoru do suđenja kako bi spriječile bilo kakve pokušaje da počinu daljnja krivična djela. Međutim, između ostalih uslova, potrebno je da opasnost bude vjerovatna, a mjera odgovarajuća u svjetlu okolnosti predmeta, a posebno u vezi sa prošlošću i osobnošću navedene osobe (vidi, *Clooth protiv Belgije*, presuda od 12. decembra 1991. godine, stav 40, Serija A broj 225).

U kontekstu navedenog, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi ovaj pritvorski osnov razmatrali za sve osumnjičene u kontekstu postojanja osnovane sumnje da su počinili krivična djela koja su im stavljena na teret, međuzavisnosti osumnjičenih, te brojnih drugih okolnosti koje su redovni sudovi uzeli u obzir prilikom razmatranja ovog pritvorskog razloga kojim su redovni sudovi opravdali strah da bi puštanjem iz pritvora apelant i ostali osumnjičeni mogli počinuti krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Ustavni sud zapaža da su prilikom razmatranja ovog pritvorskog razloga redovni sudovi detaljno analizirali sve aspekte konkretnog slučaja, pri čemu su data opširna obrazloženja koja se u okolnostima konkretnog slučaja ne čine proizvoljnim. Isto tako, Ustavni sud zapaža da su prigovori izneseni u apelaciji, uključujući i prigovor u vezi sa neindividualizovanjem naročitih okolnosti za sve osumnjičene, bili predmet razmatranja pred Vrhovnim sudom, koji je prigovore ocijenio neosnovanim, dajući za svoj stav relevantno obrazloženje. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi prilikom razmatranja ovog pritvorskog razloga ispoštovali standarde Evropskog suda, jer su u osporenim rješenjima naveli relevantne razloge koji opravdavaju strah redovnih sudova da bi apelant puštanjem iz pritvora mogao ponoviti krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od tri godine ili teža kazna.

Stoga, Ustavni sud zaključuje da su apelantovi prigovori u odnosu na nepostojanje pritvorskog razloga koji je propisan članom 146. stav 1. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH - neosnovani.

Opasnost od narušavanja javnog reda

U vezi sa prigovorima koji se tiču zakonskog osnova za određivanje mjere pritvora iz tačke d) stava 1. člana 146. ZKP FBiH, Ustavni sud zapaža da se citirani osnov može primijeni-

ti u vanrednim okolnostima ako se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna (što u konkretnom slučaju nije sporno), koje je posebno teško s obzirom na način izvršenja ili posljedice krivičnog djela, ako bi puštanje na slobodu rezultiralo stvarnom prijetnjom narušavanju javnog reda.

Ustavni sud podsjeća na to da je u odlukama br. AP 3210/15 i AP 2930/15 (vidi, Ustavni sud, odluke br. AP 3210/15 od 27. oktobra 2015. godine i AP 2930/15 od 16. septembra 2015. godine, dostupne na internet stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba) razmatrao slično činjenično i pravno pitanje u kontekstu primjene člana 146. stav 1. tačka d) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH. Ustavni sud podsjeća na to da je u citiranim predmetima, između ostalog, utvrdio kršenje prava na slobodu i sigurnost apelanata u kontekstu primjene posebnog pritvorskog razloga iz člana 146. stav 1. tačka d) ZKP FBiH, zasnivajući svoje odluke na praksi Evropskog suda, Preporuci (C/M Rec 2006) 13 Komiteta ministara Vijeća Evrope o zadržavanju u pritvoru, uslovima u pritvoru i mehanizmima zaštite od zloupotrebe, te na Izvještaju Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini iz avgusta 2008. godine pod nazivom „Zakon i praksa u primjeni mjera ograničenja slobode: Opravdanost mjere pritvora u Bosni i Hercegovini“. Ustavni sud je u okolnostima citiranih predmeta utvrdio kršenje prava na slobodu i sigurnost budući da redovni sudovi nisu ponudili stvarne razloge da bi do narušavanja javnog reda, zaista, moglo doći ukoliko bi apelanti bili pušteni iz pritvora, pri čemu težina krivičnog djela i način izvršenja djela nisu *per se* mogli opravdati pritvor iz citiranog zakonskog osnova.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud podsjeća na to da se svaki predmet uvijek posmatra *in concreto*, i to u okolnostima svakog predmeta pojedinačno.

Dovodeći sve navedeno u kontekst osporenih rješenja o produženju pritvora, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi odluku o primjeni pritvorskog razloga za produženje mjere pritvora iz člana 146. stav 1. tačka d) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH zasnovali na detaljnom i opširnom obrazloženju koje se *prima facie* ne čini proizvoljnim. Naime, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi prilikom razmatranja ovog pritvorskog razloga imali u vidu brojne okolnosti koje su pratile sporne događaje, osnovanu sumnju da je apelant počinio krivična djela koja su mu stavljena na teret, težinu, prirodu i način izvršenja krivičnih djela za koje se apelanti sumnjiče, medijsku pažnju koju je sporni događaj izazvao u kontekstu značaja hotela u kojem su se sporna dešavanja događala, posljedice nastale učinjenjem krivičnih djela, te posebno činjenicu da su određena djela učinjena uz primjenu sile, nasilja i zastrašivanja, da su osumnjičeni organizovali proteste i okupljanje radnika, te druge okolnosti, što je sve navedeno opravdalo da redovni sudovi primijene i ovaj pritvorski razlog za sve osumnjičene (vidi, Ustavni sud, AP 5517/15 od 3. februara 2016. godine, tač. 52. i 53, dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba).

U vezi s težinom krivičnog djela, Ustavni sud ukazuje na stav Evropskog suda da težina kazne nije dokaz, niti može

opravdati tvrdnju da su ugrožene sigurnost i imovina građana (vidi, Evropski sud, *Tomasi protiv Francuske*, presuda od 27. avgusta 1992. godine, Serija A broj 241-A, st. 90 i 91) bez drugih konkretnih dokaza ili indicija koji bi opravdali zaključak da će doći do određenih nemira, protesta, osveta ili opasnosti za javni red (vidi, Evropski sud, *Kemmache protiv Francuske*, presuda od 27. novembra 1991. godine, Serija A broj 218, stav 51).

Međutim, kao što je već naglašeno, Ustavni sud podsjeća na to da su redovni sudovi prilikom odlučivanja, osim težine i načina izvršenja krivičnog djela, uzeli u obzir i brojne druge okolnosti koje su pratile sporne događaje, što je redovnim sudovima bio dodatni razlog za primjenu člana 146. stav 1. tačka d) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH. Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi upravo na brojnim okolnostima koje su detaljno elaborirali u obrazloženjima osporenih rješenja zasnovali strah od narušavanja javnog reda u slučaju puštanja apelanta i ostalih osumnjičenih iz pritvora. Stoga, okolnost da su redovni sudovi prilikom odlučivanja, osim težine kazne i načina izvršenja krivičnog djela, koji *per se* ne mogu biti dovoljni razlozi za određivanje, odnosno produženje mjere pritvora, uzeli u obzir i druge brojne okolnosti konkretnog slučaja upravo i razlikuje ovaj predmet od prakse Ustavnog suda u predmetima u kojima je utvrđivao povredu člana 5. Evropske konvencije na koju se apelant pozvao u apelaciji.

Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi prilikom produženja mjere pritvora apelantu iz zakonskog osnova koji propisuje član 146. stav 1. tačka d) ZKP FBiH naveli detaljne i prihvatljive razloge koji opravdavaju stav redovnih sudova da bi puštanje apelanta iz pritvora rezultiralo vanrednim okolnostima usljed stvarne (ne apstraktne) prijetnje narušavanju javnog reda, u smislu odredaba člana 146. stav 1. tačka d) Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH.

U kontekstu prigovora kojim apelant pokreće pitanje kršenja člana 5. stav 4. Evropske konvencije, koje apelant dovodi u vezu sa rješenjem Vrhovnog suda, koji, prema apelantovoj ocjeni, u žalbenom postupku nije odgovorio na sve njegove žalbene prigovore, Ustavni sud ovaj prigovor smatra paušalnim, budući da apelant nije konkretizovao ove prigovore da bi se oni uopšte mogli razmotriti. Štaviše, apelant uz apelaciju nije dostavio svoju žalbu, odnosno žalbu koju su apelantovi tadašnji branioci izjavili protiv prvostepenog rješenja, pa u takvim okolnostima ostaje nejasno koje relevantne prigovore nije razmotrio Vrhovni sud. Stoga, Ustavni sud i ove prigovore smatra neutemeljenim.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 770/16 od 16. marta 2016. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Priznanja strane arbitražne odluke

Postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u situaciji kad je sud prozvoljno primijenio pozitivnopravne propise u pogledu priznanja strane arbitražne odluke, pri čemu u obrazloženju osporene odluke nije dao jasne i razumljive razloge za svoje odlučivanje, čime je povrijedio pravo apelanata iz člana II/3.e)

Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da se najveći dio apelacije odnosi na osporavanje priznavanja predmetne arbitražne odluke pred Okružnim i Osnovnim sudom u izvršnom postupku. Ustavni sud smatra da se postupak koji se odnosi na priznanje strane arbitražne odluke ne tiče građanskih prava i obaveza zaštićenih članom 6. Evropske konvencije. U vezi s tim, Ustavni sud se poziva na svoju praksu u Odluci broj U 16/03 od 17. marta 2004. godine, objavljenoj u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ broj 15/04 i Odluci broj AP 1199/05 od 9. maja 2006. godine u kojim je konstatovano da se takav postupak ne tiče građanskih prava i obaveza, već da se ovim postupkom „samo odlučuje da li postoje zakonski uslovi za priznanje odluke stranog suda ili ne, bez odluke o pravnom pitanju [obaveze zakonskog izdržavanja i obaveze isplate dosuđenog novčanog iznosa], odnosno o meritumu predmeta“ (vidi, Ustavni sud, Odluka broj U 16/03, tačka 16 i broj AP 1199/05, tačka 8).

Ustavni sud, dakle, podržavajući svoju praksu u predmetima koji su sa ovog aspekta pokretali identična pravna pitanja, smatra da sam postupak priznavanja arbitražne odluke, kada su, u slučaju apelanata, sudovi u Republici Srpskoj odlučivali o tome da li postoje zakonski uslovi da se Odluka spoljnotrgovinske arbitraže pri Privrednoj komori Jugoslavije u Beogradu broj T-43/92 od 29. maja 1998. godine, kao prethodno pitanje, prizna kao izvršna isprava u predmetnom izvršnom postupku, ne potpada pod okvir člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, niti pod okvir člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju i odgovarajućih odredaba člana II Ustava Bosne i Hercegovine. Ovo stoga što redovni sudovi, odlučujući o prethodnom pitanju, u ovom postupku, u smislu navedenog stanovišta, nisu odlučivali o meritumu obaveze, već su ispitivali procesnu dopustivost strane arbitražne odluke. Stoga, u ovom apelacionom postupku Ustavni sud ne može da ocijeni navode apelanata u vezi sa eventualnim nedostacima arbitražne odluke, jer je taj postupak *ratione materiae* inkompatibilan sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

S druge strane, Ustavni sud zapaža da su predmet ovog apelacionog postupka odluke donesene u postupku izvršenja u kojem apelanti imaju poziciju izvršenika. U vezi s tim, Ustavni sud najprije podsjeća da je, u pogledu primjenjivosti člana 6 Evropske konvencije, stanovište Evropskog suda za ljudska prava, kao i Ustavnog suda generalno da je on *ratione materiae* neprimjenjiv kada se radi o izvršnom postupku osim ako se u njemu ne utvrđuju nova građanska prava i obaveze (vidi Odluku bivše Evropske komisije za ljudska prava, *K. protiv Švedske* od 1. jula 1991. godine broj 13800/88 OI 94, te Odluku Ustavnog suda broj U 21/02 od 26. marta 2004. godine). Principijelno stanovište Evropskog suda i Ustavnog suda u pogledu neprimjenjivosti člana 6. Evropske konvencije, kada se radi o izvršnom postupku, odnosi se uvijek na to kada apelaciju podnosi izvršenik, odnosno lice protiv kojeg se sprovodi izvršenje. Međutim, u konkretnom slučaju Ustavni sud, podržavajući

praksu koja može analogno da se primijeni na slučaj apelanta (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 2621/07 od 2. decembra 2009. godine), smatra da su se u izvršnom postupku pojavila nova pravna pitanja u vezi sa primjenom Zakona o izvršnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 59/03, 85/03, 64/05 i 118/07), što ukazuje na to da se u predmetnom izvršnom postupku odlučivalo o pitanjima koja imaju bitan značaj za prava i obaveze apelantata kao izvršnika, te je, stoga, član 6 stav 1 Evropske konvencije u okolnostima konkretnog slučaja primjenjiv, odnosno u konkretnom slučaju mogu da se primijene garancije člana 6 Evropske konvencije.

Ustavni sud prvenstveno zapaža da su se apelanti pozvali na praksu Ustavnog suda u predmetima broj AP 1575/05 od 9. novembra 2006. godine (u kojem je Ustavni sud utvrdio povredu prava na pravično suđenje i ukinuo rješenja redovnih sudova koji su proizvoljnom primjenom zakonskih odredaba odbili predlog za priznanje presude stranog suda, te je Ustavni sud naložio redovnom sudu da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije), broj AP 1293/05 od 12. septembra 2006. godine (u kojem je Ustavni sud utvrdio povredu prava na pravično suđenje i ukinuo rješenja redovnih sudova kojim je odbačen kao neuredan apelantov predlog u tom postupku za izvršenje, te izvršni postupak obustavljen pogrešnom primjenom Zakona o izvršnom postupku), te broj AP 519/07 od 30. januara 2010. godine (u kojem je Ustavni sud odbio kao neosnovanu apelantovu apelaciju izjavljenu protiv presuda Suda BiH donesenih u krivičnom postupku protiv apelanta). Međutim, imajući u vidu okolnosti konkretnog predmeta onako kako su prezentovane u činjeničnom dijelu ove odluke, Ustavni sud smatra da se stanovišta na koja se apelanti pozivaju ne mogu da dovedu u vezu sa činjenicama konkretnog predmeta i da, stoga, nisu primjenjivi na konkretan slučaj, budući da u ovom predmetu apelanti problematizuju pitanje da li strana arbitražna odluka može biti izvršni naslov u predmetnom izvršnom postupku, a koje nije razmatrano u navedenim odlukama Ustavnog suda.

S obzirom na navode apelacije koji se odnose na nepravilnost postupka (proizvoljna primjena zakona koja je vodila lišavanju imovine), zadatak Ustavnog suda je da provjeri, u prvom redu, da li su Okružni sud i Osnovni sud u konkretnom slučaju, u pogledu primjene relevantnih odredaba zakona, postupili u skladu sa članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

Dakle, zadatak Ustavnog suda u konkretnom slučaju, u smislu prava na pravičan postupak iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, jeste da ocijeni da li su Okružni sud i Osnovni sud primijenili zakon na proizvoljan način ili ne. Predmetni slučaj, kada je u pitanju pravo na pravično suđenje, odnosi se, prije svega, na mogućnost priznanja predmetne strane arbitražne odluke u konkretnom izvršnom postupku, u smislu čl. 19. i 24. Zakona o izvršnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 59/03, 85/03, 64/05 i 118/07), kao i odredaba čl. 86-101. st. 2. i 5. Zakona o sudovima Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 111/04, 109/05, 37/06 i 119/08) kojim su uređena pitanja u vezi sa pri-

znanjem i izvršenjem stranih odluka kako sudskih, tako i arbitražnih, što predstavlja pravno pitanje.

Ustavni sud podsjeća, imajući u vidu član 19. Zakona o izvršnom postupku Republike Srpske kojim je propisano da se izvršenje odluke stranog suda može da odredi i sprovede ako odluka ispunjava uslove za priznanje propisane zakonom (iako je odredbom člana 27. stav 3.d) Zakona o sudovima Republike Srpske u okvir stvarne nadležnosti okružnih sudova uključeno i rješavanje o priznavanju odluka stranih sudova, stranih trgovačkih sudova i stranih arbitraža), da je izvršni sud ovlašćen da, kao prethodno pitanje, riješi da li odluka stranog suda ispunjava uslove da bi mogla da posluži kao izvršna isprava ukoliko nema odluke o egzekvaturi. Naime, prema odredbama člana 101. st. 2. i 5. Zakona o sudovima Republike Srpske, „sud će se ograničiti na to da ispita da li postoje uslovi iz čl. 86-100. ovog zakona, a ako smatra da je potrebno, može da traži objašnjenje kako od suda koji je donio odluku, tako i od stranaka. Ako o priznanju strane odluke nije doneseno posebno rješenje, svaki sud o priznanju te odluke može da rješava u posebnom postupku kao o prethodnom pitanju, ali samo sa dejstvom za taj postupak“. Dalje, odredbama čl. 87., 96. stav 2. i 98. stav 1. Zakona o sudovima Republike Srpske određeno je „da će se odluka stranog suda priznati ako je podnosilac zahtjeva za priznanje uz tu odluku podnio i potvrdu nadležnog stranog suda, odnosno drugog organa o pravosnažnosti te odluke prema pravu države u kojoj je donesena. Podnosilac zahtjeva za izvršenje odluke stranog suda, pored potvrde iz člana 87. ovog zakona, treba da podnese i potvrdu o izvršnosti te odluke prema pravu države u kojoj je donesena. Strana arbitražna odluka priznaje se i izvršava ako je stranka koja traži priznanje i izvršenje podnijela uz svoj zahtjev sudu: 1) izvornu odluku arbitraže ili njen ovjeren prepis; 2) izvorni ugovor o arbitraži ili njegov ovjeren prepis“. Odredbama člana 99. istog zakona propisano je da će se priznanje i izvršenje strane arbitražne odluke odbiti ako se utvrde između 11 propisanih elemenata i sljedeći: „1) da se po pravu Bosne i Hercegovine predmet spora ne može da podvrgne arbitraži, ... 4) da ne postoji uzajamnost, 5) da ugovor o arbitraži nije zaključen u pisanom obliku..., 6) da ugovor o arbitraži nije punovažan, 8) da sastav arbitražnog suda ili arbitražni postupak nisu bili u skladu sa odredbama ugovora o arbitraži, 9) da je arbitražni sud prekoračio granice svog ovlašćenja određene ugovorom o arbitraži, (...)“.

Dalje, iz navedenog proizilazi da je izvršni sud ovlašćen da odluči o priznanju odluke stranog suda prema pravilima rješavanja prethodnih pitanja (u slučaju da ne postoji odluka o egzekvaturi) s tim što odluka izvršnog suda proizvodi pravne posljedice samo za konkretan slučaj i za konkretan izvršni postupak u kojem se na osnovu takve vrste odluke donese rješenje o izvršenju. U vezi sa navedenim, Ustavni sud primjećuje da tražilac izvršenja u toku postupka nijednim podneskom nije tražio priznanje predmetne arbitražne odluke u smislu i na način koji je propisan odredbom člana 98. stav 1. Zakona o sudovima Republike Srpske, ali je Osnovni sud postupao kao izvršni sud, na osnovu predloga za izvršenje koji je podnio 10. avgusta 1998. godine tražilac izvršenja protiv apelanta kao dužnika i izvršenika radi naplate novčanog potraživanja na njegovim nepokretnostima (nakon donošenja više rješenja).

Dakle, tražilac izvršenja je predložio da se donese rješenje o izvršenju na osnovu predmetne arbitražne odluke, utvrđenjem vrijednosti i prodajom radi namirenja duga, uz zateznu kamatu i namirenje troškova postupka.

Prema ustaljenoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, član 6. stav 1. Evropske konvencije obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlože svoje presude. Međutim, ova obaveza ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente (vidi, Ustavni sud, odluke broj U 62/01 od 5. aprila 2002. godine i broj AP 352/04 od 23. marta 2005. godine). Mjera u kojoj ova obaveza postoji zavisi od prirode odluke (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Ruiz Torija protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine, serija A broj 303-A, stav 29). Evropski sud i Ustavni sud u brojnim odlukama ukazali su da domaći sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali, istovremeno, imaju obavezu da obrazlože svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge na kojima su tu odluku zasnovali (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. jula 2003. godine, aplikacija broj 37801/97, stav 36, i, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka broj AP 5/05 od 14. marta 2006. godine). Svrha obaveze da odluka bude obrazložena jeste i da pokaže da je stranama u postupku omogućeno da na ravnopravan i pravičan način budu saslušane u postupku pred sudom (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Kuznetsov i dr. protiv Rusije*, presuda od 11. januara 2007. godine, aplikacija broj 184/02). Takođe, obrazložena odluka daje strani u postupku mogućnost da se žali protiv prvostepene odluke, te da drugostepeni sud razmotri i ispita prvostepenu odluku, a omogućava se i javni nadzor nad „administriranjem pravde“ i radom sudstva (*idem*).

Ukoliko se pravo na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije posmatra u kontekstu važećeg pozitivnog prava u Bosni i Hercegovini, onda mora da se primijeti da bitan segment prava na pravično suđenje čini brižljiva i savjesna ocjena dokaza i činjenica utvrđenih u postupku pred redovnim sudovima (vidi, *mutatis mutandis*, već citiranu Odluku Ustavnog suda broj AP 5/05). Ovo je jedna od osnovnih odredaba u vezi sa izvođenjem i ocjenjivanjem dokaza koja se nalazi u svim važećim procesnim zakonima u Bosni i Hercegovini, pa i u Zakonu o parničnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 58/03 i 85/03) koji se, shodno članu 21. stav 1. Zakona o izvršnom postupku Republike Srpske, primjenjuje i u izvršnom postupku u kojem odredba člana 8. propisuje da će sud odlučiti koje će činjenice uzeti kao dokazane, „na osnovu slobodne ocjene dokaza, savjesno i brižljivo ocijeniti svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno“.

Iz dokaza spisa proizilazi da je Osnovni sud svojom odlukom omogućio priznanje i odredio izvršenje predmetne arbitražne odluke, te pri tome ocijenio da je predmetna strana arbitražna odluka konačna i da ima snagu pravosnažne sudske presude, da je „na samoj odluci stavljena klauzula da je ova odluka izvršna na osnovu člana 53. Pravilnika o spoljnotrgovinskoj arbitraži pri Privrednoj komori Jugoslavije u Beogradu“.

Osnovni sud je konstatovao da je imao u vidu odredbe člana 19. Zakona o izvršnom postupku Republike Srpske i čl. 97-101. Zakona o sudovima Republike Srpske „da nema niti jedne smetnje da se predmetnoj Arbitražnoj odluci od 29. maja 1998. godine ne prizna svojstvo domaće izvršne presude“, odnosno da je „nedvosmisleno utvrđeno da su svi uslovi koje propisuje Zakon o sudovima Republike Srpske ispunjeni“, što znači da je prikladna za izvršenje.

Međutim, Ustavni sud zapaža da izvršeniku nije data mogućnost da se izjasni o zakonskim pretpostavkama vezanim za priznanje arbitražne odluke iako je na tu okolnost ukazivao u svojim prigovorima na Rješenje Osnovnog suda, a takve navode sudovi nisu interpretirali, niti su ih ocijenili u konkretnim postupcima. Naime, i pored sadržine prigovora apelanata protiv prvostepenog rješenja i žalbenih navoda Okružnom sudu protiv prvostepenog rješenja donesenog po prigovoru apelanata, u osporenim odlukama redovni sudovi nisu naveli razloge i konkretne dokaze na osnovu kojih su utvrdili da su ispunjeni materijalnopравни kriterijumi koji su izričito propisani Zakonom o sudovima Republike Srpske za priznanje i izvršenje arbitražnih odluka.

Ustavni sud smatra da učesnici u postupku imaju pravo da predlože dokaze i činjenice od kojih zavisi pravično okončanje postupka pred redovnim sudovima. Ukoliko sudovi ne ispituju sve relevantne navode koje su iznijeli učesnici u postupku, postoji opasnost da redovni sudovi donesu meritornu odluku koja može da dovede do kršenja prava garantovanih Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom. Takođe, Ustavni sud uočava da konkretna obrazložena osporena odluka nisu u dovoljnoj mjeri argumentovana i jasna, budući da nisu navedeni dokazi i razlozi koji potkrepljuju date konstatacije, odnosno razlozi na osnovu kojih je utvrđeno da li su ispunjeni materijalnopравни kriterijumi propisani čl. 86-100. Zakonom o sudovima Republike Srpske za priznanje i izvršenje arbitražnih odluka, niti je apellantima omogućeno da se izjasne, što se doima kao proizvoljna ocjena dokaza i proizvoljna primjena materijalnog i procesnog prava.

Ustavni sud smatra da takva obrazložena osporena odluka ne zadovoljavaju zahtjev za brižljivu i savjesnu ocjenu dokaza, jer su kako Okružni sud, tako i Osnovni sud trebali detaljnije da ispituju da li izvedeni zaključci, koji su dati u obrazloženju osporene odluke, zadovoljavaju navedene propisane zahtjeve iz Zakona o sudovima Republike Srpske i Zakona o parničnom postupku Republike Srpske, ali i zahtjeve člana 6. Evropske konvencije, koja ima snagu ustavnih odredaba i koja je nadređena svakom zakonu.

Ustavni sud smatra da Okružni i Osnovni sud nisu izvršili svoju obavezu da pažljivo razmotre sve dokaze i argumente u postupku u vezi sa priznanjem i izvršenjem predmetne arbitražne odluke, da omoguće apelanate da se izjasne o ispunjavanju pretpostavki propisanih zakonom u vezi sa priznanjem i izvršenjem predmetne arbitražne odluke, te, slijedeći to, da primijene relevantne materijalnopravne i procesnopravne propise i da za svoje odluke daju jasne i razumljive razloge.

Imajući u vidu izneseno, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi proizvoljno primijenili odredbe čl. 86-100. Zakona o sudovima Republike Srpske, člana 5. Zakona o parničnom postupku Republike Srpske, te da razlozi koji su dati za takvu primjenu ne zadovoljavaju standarde pravičnog suđenja, čime su povrijedili pravo apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 3724/10 od 13. jula 2012. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Finansijsko vještačenje

Nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 3. tačka d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada nema ništa što bi ukazivalo da su redovni sudovi proizvoljno primijenili procesno pravo kada su, u konačnici, odbili prijedlog apelanata o provođenju novog finansijskog vještačenja, budući da apelanti u roku od godinu dana nisu angažovali vještaka finansijske struke, te kada su sudovi na osnovu brižljive i savjesne ocjene provedenih dokaza izveli zaključak da su apelanti počinili krivično djelo koje im je stavljeno na teret.

Iz obrazloženja:

U vezi sa ovim navodima, Ustavni sud ukazuje da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je uopšteno zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

Osim toga, Ustavni sud ukazuje na svoju raniju jurisprudenciju prema kojoj član 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije ne daje stranci neograničeno pravo da saslušava svjedoke pred sudom

i predlaže izvođenje drugih dokaza. U stvari, na redovnom sudu je da ocijeni da li bi izjave predloženih svjedoka ili izvođenje drugih predloženih dokaza bili relevantni za odlučivanje u konkretnom slučaju. Sud koji vodi postupak mora imati određenu diskreciju o ovim pitanjima, a iz člana 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije slijedi da stranka u postupku ne može imati prednost u odnosu na drugu stranu u pogledu mogućnosti da iznese dokaze (vidi, Ustavni sud, Odluka broj U 6/02, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 24/02). S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća i da je izvan njegove nadležnosti

da procjenjuje kvalitet zaključaka sudova u pogledu procjene dokaza ukoliko se ova procjena ne doima očigledno proizvoljnom, niti će se miješati u način na koji su redovni sudovi usvojili dokaze kao dokaznu građu, ni u to kojim dokazima sudovi vjeruju na osnovu sudijske slobodne procjene, jer je to isključivo uloga redovnih sudova.

U konkretnom slučaju, a u vezi sa navodima o kršenju prava iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi na osnovu provedenih dokaza, čiji su postupak izvođenja detaljno opisali, utvrdili da su apelanti nesporno počinili krivično djelo za koje su osuđeni. Ustavni sud ima u vidu da su redovni sudovi, analizirajući svaki dokaz posebno i sve dokaze u njihovoj međusobnoj vezi, došli do zaključka da su se u radnjama apelanata, koje su bile svjesno isplanirane i koje su apelanti htjeli izvršiti, stekla obilježja krivičnog djela koje im je stavljeno na teret i za koje su proglašeni krivim i izrečene im uslovne kazne pri tome se pozivajući na relevantne odredbe Krivičnog zakonu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13) i Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske - Prečišćeni tekst („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 100/09).

Ustavni sud zapaža da, zaista, nije odlučeno o njihovoj molbi za produženje roka za podnošenje žalbe protiv prvostepene presude u smislu odredaba člana 306. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske. Međutim, Ustavni sud primjećuje i da apelanti nisu sačekali da bude odlučeno o njihovom zahtjevu za produženje roka za podnošenje žalbe, već da su, i pored podnesene molbe za produženje roka, žalbu podnijeli u roku iz člana 306. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća da je već citiranim odredbama člana 306. st. 1, 2. i 3. propisano da je rok za podnošenje žalbe protiv prvostepene presude 15 dana od dana prijema presude (stav 1), da u složenim stvarima na zahtjev stranaka i branilaca sud može produžiti rok za žalbu najduže za 15 dana (stav 2), te da do odluke suda o zahtjevu iz stava 2. ovog člana ne teče rok za žalbu (stav 3). S obzirom na citirane odredbe člana 306., te činjenicu da apelanti nisu sačekali donošenje odluke redovnog suda povodom njihove molbe za produženje roka za žalbu, već su žalbu podnijeli u roku iz stava 1. tog člana (20. januara 2011. godine, odnosno dan nakon podnošenja molbe za produženje roka za podnošenje žalbe), Ustavni sud smatra da se apelanti ne mogu sa uspjehom pozivati na navedenu činjenicu u postupku pred Ustavnim sudom. Ovo stoga što su, u situaciji kada su i pored podnesene molbe za produženje roka za žalbu, ne sačekavši odlučivanje suda o tom pitanju (u situaciji kada, shodno zakonskim odredbama, u vrijeme do donošenja sudske odluke o molbi za produženje roka za žalbu žalbeni rok ne teče, dakle, nema bojazni od njegovog propuštanja), apelanti žalbu podnijeli u primarnom roku od 15 dana propisanom članom 306. stav 1, čime su faktički učinili nesvršishodnim odlučivanje redovnog suda o njihovoj molbi. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da su ovi navodi apelanata neosnovani.

Apelanti, dalje, navode da je procesno pravo proizvoljno primijenjeno i zbog toga što su u postupku korištene fotokopije dokumenata, a ne originali. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da je Okružni sud u svojoj presudi u vezi sa navedenim obrazložio da je u toku postupka, između ostalog, dozvoljeno korištenje i fotokopija dokumenata, a ne samo originalnih, što nesporno i proizlazi iz odredaba već citiranog člana 289. stav 3. na koje su se redovni sudovi i pozvali, pa zbog toga, Ustavni sud i ove navode apelanata smatra neosnovanim. Pri tome Ustavni sud ima u vidu da iz osporenih presuda jasno proizlazi da je izvršen uvid i u originalnu dokumentaciju i izvršeno nježno upoređivanje sa ovjerenim fotokopijama, te utvrđeno da su istovjetne. Zbog svega navedenog, Ustavni sud smatra da su i ovi navodi apelanata o kršenju prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije neosnovani.

Dalje, iz navoda apelanata proizlazi da smatraju da im je prekršeno i pravo iz člana 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije, jer su, kako apelanti tvrde, stavljeni u nepovoljan položaj u odnosu na Okružno tužilaštvo, jer je prvostepeni sud odbio njihov prijedlog da kao svoj provede dokaz novo vještačenje finansijske dokumentacije oštećenog, zato što apelanti nisu imali dovoljno novčanih sredstava da bi to sami učinili. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da se iz obrazloženja osporenih presuda ne može zaključiti da su redovni sudovi na bilo koji način stavili apelante u nepovoljan položaj u odnosu na Okružno tužilaštvo, pa ni u vezi sa odbijanjem da provedu predloženi dokaz kao dokaz suda. Naime, iz činjenica predmeta proizlazi da je na prijedlog Okružnog tužilaštva proveden dokaz - finansijsko vještačenje dokumentacije oštećenog na okolnosti u vezi sa isplatom plata i ostalih primanja iz radnog odnosa i da su vještaka koji je sačinio taj nalaz i mišljenje na glavnoj raspravi tužilac i apelanti direktno i unakrsno ispitali, nakon čega su apelanti zatražili od suda da im ostavi određeno vrijeme kako bi i sami angažovali vještaka da izvrši vještačenje relevantne dokumentacije. Iz činjenica predmeta i odgovora Osnovnog suda na apelaciju proizlazi da je taj sud udovoljio ovom zahtjevu apelanata i ostavio im period od godinu dana (od 29. oktobra 2009. do 28. oktobra 2010. godine) kako bi bilo izvršeno novo vještačenje, ali da su u tom periodu sva zakazana ročišta bila odgađana, jer su apelanti tražili daljnja odgađanja radi vještačenja, da bi na kraju istakli zahtjev da Osnovni sud predmetni dokaz provede kao svoj, jer nemaju novčanih sredstava kojim bi platili vještačenje. Ustavni sud zapaža da je Osnovni sud, shodno odredbama člana 278. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske, navedeni prijedlog apelanata odbio kao nepotreban, jer je već bilo izvršeno vještačenje cjelokupne relevantne dokumentacije oštećenog i jer je smatrao da na ovaj način apelanti odugovlače postupak.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je, suprotno tvrdnjama apelanata, apellantima omogućeno aktivno učešće u toku cijelog postupka u istoj mjeri kao i Okružnom tužilaštvu u smislu da im je omogućeno da predlažu i izvode dokaze u svoju korist i da su pritom, suprotno tvrdnjama apelanata, sudovi dali argumentovano obrazloženje (koje je interpretirano u prethodnim tačkama ove odluke) zašto su navede-

ni prijedlog apelanata za provođenje novog vještačenja odbili a sve shodno odredbama člana 278. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske.

Ustavni sud smatra da iz činjenica predmeta ne proizlazi ništa iz čega bi se mogao izvući zaključak da su redovni sudovi doveli apelante u neravnopravan položaj u odnosu na Okružno tužilaštvo. Ustavni sud podsjeća da je, shodno odredbama člana 278. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske, diskreciono pravo suda da, između ostalog, odbije da provede neki dokaz ako ga smatra nepotrebim i usmjerenim na odugovlačenje postupka kao što je, prema zaključcima redovnih sudova, u konkretnom predmetu slučaj. Ovo stoga što je nepobitno da je kompletna relevantna dokumentacija oštećenog već bila predmet vještačenja u tom postupku i da su apelanti imali mogućnost da ispituju vještaka na glavnoj raspravi (što su i učinili), kao i da zatraže eventualna pojašnjenja njegovog nalaza, a što apelanti evidentno nisu učinili, nego su tražili dodatno vrijeme kako bi sami proveli isto vještačenje. Međutim, kako je već rečeno, apelanti ni nakon godinu dana datog vremena (u toku kojeg su, zbog neprovođenja tog dokaza, otkazivana zakazana ročišta) nisu angažovali drugog vještaka i izvršili ponovno vještačenje pravdajući se nedostatkom sredstava i tražeći da sam sud provede (već provedeni) dokaz. Zbog svega navedenog, Ustavni sud smatra neosnovanim i navode apelanata o kršenju prava iz člana 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 645/12 od 10. februara 2015. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Prigovor zastare potraživanja

U okolnostima konkretnog slučaja je povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je Viši sud proizvoljnom primjenom materijalnog prava preinačio prvostepenu presudu i obavezao apellantkinju na ispunjenje obaveze, pri čemu je propustio odlučiti o njenom prigovoru zastare potraživanja u smislu člana 360. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima istaknutom prije zaključenja glavne rasprave.

Iz obrazloženja:

Krećući se u granicama apelacionih prigovora, u smislu člana 31. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud će ispitati da li je Viši sud u pogledu prigovora zastarjelosti potraživanja osporenu presudu zasnovao na proizvoljnoj primjeni materijalnog prava. U vezi s tim, Ustavni sud prije svega napominje da zastarjelost predstavlja institut obligacionog prava koji je regulisan odredbama Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) prema kojem stranka koja ima pravo unutar zakonom određenog vremena - to pravo može izgubiti protekom zakonom određenog vremena. Drugim riječima, zastarjelost predstavlja gubitak zaštite prava da se u sudskom postupku, protekom zakonom određe-

nog vremena, zahtijeva ispunjenje obaveze. To znači da gubitak zaštite prava na ispunjenje određene obaveze ne nastaje automatski, kada istekne zakonski rok zastarjelosti, već samo onda kad se stranka (tuženi) pozove na zastarjelost (član 360. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima).

U vezi okolnosti konkretnog predmeta, Ustavni sud zapaža da je apelantkinja u prvostepenom postupku, osim što je u odgovoru na tužbu osporila osnov tužbenog zahtjeva, takođe istakla prigovor zastarjelosti potraživanja. Međutim, prvostepeni sud o istaknutom prigovoru nije odlučivao budući da je u datim činjeničnim okolnostima ocijenio da analitičke kartice kao jedini dokaz koji je tužilac dostavio uz tužbu na okolnost osnovanosti tužbenog zahtjeva, nemaju istu dokaznu snagu kao računi (za izvršenu uslugu) koje u postupku evidentno nije dostavio, zbog čega je tužbeni zahtjev tužioca u cjelini odbijen. Za razliku od prvostepenog suda, Viši sud je u postupku odlučivanja o žalbi tužitelja, drugačijom ocjenom dokaza, prvostepenu presudu preinačio zbog pogrešne primjene materijalnog prava i apelantkinju obavezao na ispunjenje obaveze duga prema tužiocu za period naveden u tužbenom zahtjevu, cijeneći da analitičke kartice predstavljaju službenu ispravu u obavljanju registrovane djelatnosti, dakle valjan dokaz koji jasno upućuje na osnovanost tužbenog zahtjeva.

Viši sud je u obrazloženju svoje presude konstatovao da je apelantkinja u prvostepenom postupku (odgovoru na tužbu), između ostalog, istakla prigovor zastare potraživanja, iz čega proizilazi da se radi o prigovoru koji je suštinski važan za ishod postupka, kako u smislu materijalno-pravnih tako i procesno-pravnih odredaba u pogledu jasnog definisanja da li je navedeni prigovor osnovan ili ne. Pri tome se naravno mora imati u vidu priroda konkretnog obligacionopravnog odnosa, budući da prigovor zastare predstavlja materijalno-pravni prigovor za koji je sud vezan ako se stranka na njega pozove i može se istaći do zaključenja glavne rasprave, što u konkretnom slučaju nije sporno. U konkretnoj situaciji, Viši sud je ponovio razloge koje je apelantkinja istakla u prvostepenom postupku, osporavajući osnov tužbenog zahtjeva, između ostalog i navedenim prigovorom, ali u odluci, s tog aspekta, nije naveo nikakvo obrazloženje u pogledu osnovanosti (djelimične ili potpune) ili neosnovanosti ovog prigovora, na što je u smislu odredbe člana 360. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima bio obavezan jer se apelantkinja pozvala na zastarjelost prije zaključenja glavne rasprave (*mutatis mutandis* Odluka o dopustivosti i meritumu AP 2941/12 od 22. decembra 2015. godine, tač. 33. i 34.). Viši sud je dakle trebao imati u vidu da je prigovor zastare materijalno-pravni prigovor (o kojem sud odlučuje presudom), te da od činjenice da li je i u kom dijelu nastupila zastara ili nije, zavisi i ključno pitanje da li je tužilac, usljed proteka vremena onemogućen u ostvarivanju svog prava putem suda ili nije, a time i da li je obavezivanje apelantkinje da tužiocu na ime duga za komunalne usluge plati traženi iznos - izvršeno u skladu sa relevantnim odredbama materijalnog prava.

U vezi s navedenim, Ustavni sud takođe podsjeća da u ograničenja u ostvarivanju građanskih prava spada mogućnost isticanja prigovora zastare tužbenih zahtjeva (vidi, Odluka o

dopustivosti i meritumu broj AP 3/06, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 86/07) i da je prema stanovištu Evropskog suda svrha rokova zastarjelosti da osiguraju pravnu sigurnost i konačnost i da zaštite potencijalno odgovornu osobu od zastarjelih zahtjeva kojim bi se mogla teško suprotstaviti, te da spriječe nepravdu koja bi se mogla dogoditi kada bi se od sudova zahtijevalo da odlučuju o događajima iz daleke prošlosti, na temelju dokaza koji bi mogli postati nepouzdana ili nepotpuni zbog proteka vremena (vidi, Evropski sud, *Stubbing i ostali protiv Velike Britanije*, presuda od 22. oktobra 1996. godine, st. 51-51, Izvještaj o presudama i odlukama 1996-IV; *Vo protiv Francuske* [VV], presuda od 8. jula 2004. godine, stav 92., ECHR 2004-VIII i *J.A. Pye (Oxford) Ltd i J.A. Pye (Oxford) Land Ltd protiv Velike Britanije* [GC], presuda od 30. avgusta 2008. godine, st. 68. i 69., ECHR 2007-X). Stoga, parnične stranke trebaju očekivati primjenu tih pravila (vidi, *mutatis mutandis*, *Miragall Escolano i ostali protiv Španije*, presuda od 22. oktobra 1996. godine, stav 33., ECHR 2000-I).

Imajući u vidu navedeno, podsjećajući na već ranije izražen stav u ovoj odluci da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku, te da sudska odluka mora imati razloge na kojima je utemeljena, pogotovo ako se radi o prigovoru koji je suštinski važan za ishod predmeta, a u konkretnom slučaju je to prigovor zastare potraživanja na kog se apelantkinja pozvala do zaključenja glavne rasprave, Ustavni sud smatra da je Viši sud propustom da o navedenom prigovoru odluči, proizvoljno primijenio materijalno pravo čime je povrijeđeno pravo apelantkinje na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 3248/14 od 22. marta 2017. godine*)

PRAVA NA PRAVIČNO SUĐENJE

Naknade nematerijalne štete

Nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada su redoviti sudovi, primjenom odredaba o zastarjelosti potraživanja, odbili tužbeni zahtjev za naknadu štete pri čemu su naveli jasna i argumentovana obrazloženja, a u okolnostima konkretnog slučaja ne postoji ništa drugo što bi uputilo na zaključak da je primjena prava prilikom donošenja osporenih presuda bila proizvoljna.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju apelanti su podnijeli tužbu radi naknade nematerijalne štete zbog smrti bliskih osoba, koja je odbijena prihvatanjem prigovora o zastarjelosti potraživanja i prigovora nedostatka pasivne legitimacije. U vezi s tim, Ustavni sud napominje da se pitanjem rokova zastare u postupcima naknade štete bavio u brojnim svojim odlukama u kojima je obrazložio da u ograničenja ostvarivanja građanskih prava spada i mogućnost prigovora zastare potraživanja iz tužbenog zahtjeva (vidi Odluku o dopustivosti i meritumu broj AP 3/06,

objavljenu u „Službenom glasniku BiH“ broj 86/07, zatim, odluke o dopustivosti i meritumu br. AP 3111/09, AP 702/10, 3790/10, dostupne na web-stranici Ustavnog suda *www.ustavnisud.ba*). Ovo ograničenje je potrebno da bi se omogućio princip pravne sigurnosti, a pri konkretnom regulisanju ovog pitanja, prije svega određivanja roka zastare, zakonodavac uživa određenu slobodu procjene (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Ashingdane protiv Velike Britanije*, presuda od 28. juna 1985, Serija A broj 93, stav 57). S druge strane, zakonodavac ne smije ovo pitanje tako regulisati da suštinski onemogućiti ili neopravdano oteža ostvarivanje ovih prava.

U tom kontekstu Ustavni sud zapaža da je Evropski sud u svojoj odluci donesenoj u predmetu *Baničević protiv Hrvatske* od 21. oktobra 2012. godine ukazao da zakonski zastarni rokovi imaju nekoliko važnih svrha, kao što su osiguranje pravne izvjesnosti i pravosnažnosti i zaštita mogućih tuženika od zastarjelih zahtjeva kojima bi se moglo teško suprotstaviti i spriječiti nepravdu koja bi mogla nastati ako se od sudija traži da odluče o događajima koji su se dogodili u dalekoj prošlosti, na osnovi dokaza koji bi mogli postati nepouzdana ili nepotpuni zbog protoka vremena (vidi citirani predmet *Stubbings i ostali*, stav 51, vidi, takođe, *mutatis mutandis, Vo protiv Francuske* [VV], broj 53924/00, stav 92, ECHR 2004-VIII, i *J.A. Pye (Oxford) Ltd. i J.A. Pye (Oxford) Land Ltd. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 44302/02, st. 68-69, ECHR 2007-X). Stoga, partične stranke trebaju očekivati primjenu tih pravila (vidi, *mutatis mutandis, Miragall Escolano i ostali protiv Španije*, br. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 i 41509/98, stav 33, ECHR 2000-I).

Osim toga, Evropski sud je u okolnostima tog slučaja naglasio da nije bilo ničega što bi spriječilo podnosioca (niti oni tvrde drukčije) da podnesu svoju građansku tužbu za naknadu štete u opštem zakonskom zastarnom roku na temelju člana 376. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85 i 57/89, te „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04). To bi, prema mišljenju Evropskog suda, građanskim sudovima omogućilo da ispitaju utemeljenost zahtjeva podnosioca bez obzira na protek zakonskog zastarnog roka u krivičnom postupku ili bilo kakvog drugog ishoda krivičnog postupka. Umjesto toga, podnosioci su čekali četiri godine, te tako stvorili situaciju u kojoj je ishod krivičnog postupka imao odlučujući uticaj na njihovu građansku tužbu. Prema mišljenju Evropskog suda, time što svoju građansku tužbu nisu podnijeli u opštem zastarnom roku podnosioci su se, iako su imali advokata, našli u situaciji u kojoj su se izložili opasnosti da nastupi zastara u odnosu na njihovu građansku tužbu. Prema tome, Evropski sud je istakao da se ne može reći da su sami zakonski zastarni rokovi, ili način na koji su primijenjeni u ovom predmetu, povrijedili samu bit prava podnosioca na pristup sudu (vidi, Evropski sud, *Baničević protiv Hrvatske*, odluka od 2. oktobra 2012. godine, aplikacija broj 44252/10, st. 31- 37).

Osim toga, Ustavni sud ukazuje i na odredbe Rezolucije Ujedinjenih nacija kojom su usvojena Osnovna načela i smjernice za ostvarivanje prava na pravni lijek i reparacije žrtava teških kršenja međunarodnog prava ljudskih prava i ozbiljnih

povreda međunarodnog humanitarnog prava (u daljnjem tekstu: Osnovna načela). U tom kontekstu, Ustavni sud ističe da Osnovna načela ne isključuju primjenu domaćih odredaba o zastarjelosti na postupke koji se odnose na tužbene zahtjeve kao i na druge postupke, već samo postavljaju uslov da takve odredbe o zastarjelosti ne smiju biti pretjerano restriktivne. U tom kontekstu, Ustavni sud ukazuje da ne postoji nijedan razlog na temelju kojeg bi se moglo razumno smatrati da su rokovi od tri i pet godina iz člana 376. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima pretjerano restriktivni. Ustavni sud smatra da su propisana vremenska razdoblja od tri i pet godina sasvim dovoljna za podnošenje tužbe radi naknade štete i svako ko je smatrao da ima osnovu za podnošenje ove vrste tužbe, mogao ju je podnijeti u navedenim rokovima (vidi Odluku o dopustivosti i meritumu, broj AP 4537/11 od 9. decembra 2014. godine, tač. 29-33).

Dovodeći u vezu okolnosti konkretnog predmeta sa navedenim stanovištima, Ustavni sud zapaža da je osporenim odlukama odbijen tužbeni zahtjev apelanata, između ostalog, i zbog toga što je ocijenjen utemeljenim prigovor tužene o zastarjelosti potraživanja. U tom kontekstu, Ustavni sud zapaža da su Okružni i Vrhovni sud na temelju činjeničnog stanja utvrđenog u prvostepenom postupku iz kojeg kao nepobitno proizlazi činjenica da je šteta apellantima nastala 19. juna 1994. godine, kada su apelanti imali saznanje o šteti, naveli relevantne odredbe Zakona o obligacionim odnosima koje se tiču početka toka zastarjelosti potraživanja i njegovog uticaja na utemeljenost tužbenog zahtjeva, izvodeći zaključak da je potraživanje apelanata zastarjelo, jer su tužbu sudu podnijeli nakon protoka objektivnog roka od pet godina od dana nastanka štete propisanog u odredbi člana 376. Zakona o obligacionim odnosima.

Zbog pasivnog držanja apelanata i nepostupanja u rokovima koji su propisani zakonom, prestalo je njihovo pravo da sudskim putem zahtijevaju ispunjenje obaveze kako je propisano u odredbi člana 360. Zakona o obligacionim odnosima. Takođe je ukazano da ovaj rok nije počeo teći od dana nastanka štete, već kasnije, od ukidanja neposredne ratne opasnosti 19. juna 1996. godine, i da je krajnji rok za podnošenje tužbe bio 19. juni 1999. godine. Budući da su apelanti tužbu podnijeli 13. juna 2004. godine, zaključeno je da je njihovo potraživanje zastarjelo, u smislu odredbe iz člana 376. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

Osim toga, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud dao razloge zašto se u okolnostima konkretnog slučaja ne mogu primijeniti odredbe člana 377. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, te zašto u okolnostima slučaja apelanata ne postoje uslovi za primjenu Ženevske konvencije, koja ne propisuje rokove zastare, pa se, obzirom na navedeno, po stanovištu redovnih sudova, i kad bi postojali uslovi za njenu primjenu u pogledu rokova zastare - primjenjuju odredbe Zakona o obligacionim odnosima. Imajući u vidu detaljna i jasna obrazloženja redovnih sudova, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radi o propustu apelanata da svoje ponašanje prilagode važećim propisima i da u rokovima utvrđenim Zakonom o obligacionim odnosima podnesu zahtjev za naknadu štete

zbog čega je u konačnici, između ostalog, i odbijen njihov tužbeni zahtjev usmjeren na naknadu štete.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 3536/11 od 18. decembra 2014. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Bračna tečevina

Nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer je Vrhovni sud u obrazloženju osporene presude dao detaljne, jasne i precizne razloge za svoju odluku, te da primjena relevantnih odredaba Porodičnog zakona ne izgleda proizvoljna.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud svoju odluku, kojom je u konačnom odbijen apelantkinjin zahtjev kojim je tražila da se tuženi obaveže da se iseli iz stana na kojem je ona upisana u vlasničkoj knjizi sa pravom 1/1, zasnovao na odredbama Porodičnog zakona Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 35/05 i 41/05). Naime, Vrhovni sud je obrazložio da je predmetni stan bračna tečevina apelantkinje i tuženog, koja još nije podijeljena, pa se apelantkinja ne može *a priori* smatrati stvarno isključivim sopstvenikom te nepokretnosti, bez obzira na to što je upisana u vlasničkoj knjizi sa pravom 1/1 i, na osnovu tako tumačenog jačeg prava - prava svojine, tuženog iseliti iz stana. Vrhovni sud je, takođe, istakao da saglasnost tuženog na obrascu da apelantkinja otkupi stan na svoje ime nije sa njegove strane značila i da je apelantkinja, bez obzira na to što je u vlasničkoj knjizi upisana sa pravom svojine 1/1, isključivi sopstvenik stana do momenta valjane podjele bračne tečevine, a posebno da to nije značilo da on ne može da koristi stan, odnosno da iz njega mora da se iseli. Osim toga, Vrhovni sud je istakao da je saglasnost apelantkinji data u vrijeme trajanja njihove bračne zajednice, da tuženi stanuje u tom stanu sve vrijeme, pa bi oduzimanje prava korišćenja stana tuženom u ovom postupku, prema ocjeni Vrhovnog suda, bila direktna povreda njegovog prava na dom.

Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud u osporenoj odluci dao jasno i logično obrazloženje i primijenio relevantne odredbe materijalnog prava (Porodičnog zakona). Naime, Ustavni sud zapaža da su imovinski odnosi bračnih supružnika regulisani relevantnim odredbama Porodičnog zakona koji je *lex specialis* u odnosu na sve druge propise kojima su regulisane određene situacije između bračnih supružnika, kao što je, npr., otkup stana na kojem su zajednički nosioci stanarskog prava (član 11. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo – „Službene novine Federacije BiH“ br. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 72/08, 23/09 i 5/10. Vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 2697/08 od 12. oktobra 2011. godine). Stoga, prema mišljenju Ustavnog suda, u konkretnom slučaju primjena materijalnog prava ne može da se smatra proizvoljnom.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2167/09 od 18. septembra 2012. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE U ODNOSU NA DONOŠENJE ODLUKE U RAZUMNOM ROKU

Povrijeđeno je apelantkinjino pravo na pravično suđenje u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u situaciji kad se dužina predmetnog postupka, koji traje više od šest godina i dva mjeseca i još uvijek nije okončan, a koji se smatra hitnim i čije je okončanje od izuzetnog značaja za apelantkinju, može u cijelosti staviti na teret redovnim sudovima.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud konstatuje da se u predmetnom parničnom postupku odlučivalo o apelantkinjinom tužbenom zahtjevu usmjerenom na utvrđivanje da je punovažan - pravovaljan brak zaključen između nje i A.Lj., te je za Ustavni sud neupitno da se radi o predmetu građanskopravne prirode, iz čega proizilazi da apelantkinja uživa garancije koje pruža član 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ustavni sud podsjeća na to da, prema njegovoj praksi i praksi Evropskog suda, razumnost dužine postupka mora da se ocjenjuje u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na sljedeće kriterijume: složenost predmeta, ponašanje podnosioca zahtjeva i nadležnih vlasti, kao i važnost onoga što se za podnosioca zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Zagorec protiv Hrvatske*, presuda od 6. oktobra 2005. godine, stav 26). Sem toga, prema praksi Evropskog i Ustavnog suda, veliki broj predmeta uzetih u rad nije valjano opravdanje za prekomjerno odugovlačenje postupka (vidi Evropski sud, *Probmeier protiv Njemačke*, presuda od 1. jula 1997. godine, stav 64, Izvještaji 1997-IV). Konačno, Evropski sud je ukazao na to da je potrebna naročita marljivost nadležnih vlasti u svim predmetima koji se tiču ličnog statusa i svojstva (vidi Evropski sud, *Borgese protiv Italije*, presuda od 26. februara 1992. godine, serija A, broj 228-B, stav 18).

Ustavni sud zapaža da je apelantkinja podnijela tužbu protiv tuženih 11. juna 2004. godine radi utvrđivanja valjanosti - punovažnosti braka, te je u apelaciji navela da predmetni postupak još uvijek nije pravosnažno okončan. Dakle, postupak povodom apelantkinjine tužbe trajao je pet godina, tri mjeseca i deset dana, ali, budući da još nije donesena odluka povodom protivtužbe, proizilazi da predmetni postupak traje više od šest godina i dva mjeseca i da još uvijek nije okončan. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da apelantkinja nije dopunjavala apelaciju ali da je nesporno da apelantkinja ukazuje i na dužinu postupka vezano za protivtužbu, što se vidi iz podneska upućenog Opštinskom sudu kojim apelantkinja urgira zakazivanje ročišta povodom protivtužbenog zahtjeva. Stoga, Ustavni sud će razmotriti dužinu cjelokupnog postupka koji traje više od šest godina i dva mjeseca i još uvijek nije okončan.

U konkretnom slučaju se radi o tužbi za utvrđivanje valjanosti - punovažnosti braka. Navedeni postupak praktično se svodi na tumačenje odredbi Porodičnog zakona Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 35/05 i 41/05), te

se postupak, i uz okolnost da je bilo više tuženih i da je istaknut protivtužbeni zahtjev, prema mišljenju Ustavnog suda ne može smatrati osobito složenim. Ustavni sud zapaža da predmetni postupak ima karakter bračnog spora koji se prema odredbama Porodičnog zakona (član 273.) smatra hitnim.

Dalje, Ustavni sud smatra da je Opštinski sud nakon podnošenja apelantkinjine tužbe u primjerenim rokovima i kontinuirano preduzima procesne radnje (dostavu tužbe na odgovor, dostavu protivtužbe, zakazao dva priprema ročišta i glavnu raspravu, te donio presudu i dopunsku presudu, prosljedio žalbe na odgovor i sl.). U kontekstu navedenog, a imajući u vidu odgovarajuće odredbe Zakona o parničnom postupku („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05 i 53/06) koje regulišu postupanje prvostepenog suda do donošenja prvostepene odluke, kao i postupak povodom žalbe - izjavljivanje u određenom roku, dostavljanje protivnoj stranci na odgovor i dr., za što je potreban određeni period i što podrazumijeva čitav niz radnji koje prvostepeni sud treba obaviti prije dostave žalbe drugostepenom sudu, Ustavni sud smatra da je Opštinski sud navedene procesne radnje u ovoj fazi postupka preduzima u rokovima koji zadovoljavaju kriterijum „razumnosti“.

S druge strane, Ustavni sud zapaža da iz stanja spisa proizilazi da Opštinski sud od 6. novembra 2009. godine, kada mu je Kantonalni sud vratio spis nakon donošenja odluke povodom žalbe, pa do dostave spisa Ustavnom sudu (23. juli 2010. godine) nije bio zakazao ročište vezano za nastavak predmetnog postupka u dijelu u kojem je prekinut dopunskom presudom Opštinskog suda. Stoga, Ustavni sud smatra da takvo postupanje Opštinskog suda, odnosno apsolutna neaktivnost Opštinskog suda u periodu od osam mjeseci i 15 dana i nepreduzimanje radnji vezanih za okončanje postupka povodom protivtužbe tuženih, ne zadovoljava kriterijum „razumnosti“.

Vezano za postupanje Kantonalnog suda, Ustavni sud zapaža da iz stanja spisa proizilazi da je Kantonalni sud odluku o apelantkinjinoj žalbi donio nakon više od tri godine od dana dostave spisa tom sudu. Iz navedenog proizilazi da ni Kantonalni sud odluku o žalbi nije donio u razumnom roku, te da je ta odluka nesporno donesena van roka propisanog u članu 273. Porodičnog zakona, prema kojem je odluku o žalbi trebao donijeti u roku od 15 dana od dana prijema žalbe.

Pored toga, iz dokumentacije predočene Ustavnom sudu ne proizilazi da je apelantkinja svojim ponašanjem, sem propusta vezanog za dostavu tačne adrese za dvoje tuženih u početnoj fazi postupka, doprinijela dužini predmetnog postupka. Naime, apelantkinja je više puta urgirala da sudovi uzmu njen predmet u rad (tri puta u Opštinskom sudu i četiri puta u Kantonalnom sudu), a ove njene navode redovni sudovi u odgovorima na apelaciju nisu osporili.

Dalje, Ustavni sud zapaža da se konkretni predmet nesporno ubraja u kategoriju predmeta koji se tiču ličnog statusa i svojstva, te zaključuje da je okončanje predmetnog postupka od izuzetne važnosti, kako za apelantkinju, tako i za tužene. Naime, rješavanje ovog spora pojavljuje se kao preduslov ostvarivanja prava koja proizilaze iz bračne zajednice.

Dakle, predmetni postupak traje više od šest godina i dva mjeseca i još uvijek nije okončan. Ustavni sud zaključuje da je dužina predmetnog parničnog postupka - bračnog spora, s obzirom na rokove propisane Porodičnim zakonom i na značaj koji ovaj predmet ima za apelantkinju, *a priori* nerazumna i mogla bi se opravdati samo u izuzetnim okolnostima.

U kontekstu ponašanja redovnih sudova prilikom rješavanja apelantkinjinog predmeta, Ustavni sud primjećuje da su redovni sudovi u odgovoru na apelaciju ukazali na poteškoće vezane za veliki broj predmeta u radu. Međutim, Ustavni sud je u ovoj odluci već naveo da, prema praksi Evropskog i Ustavnog suda, veliki broj predmeta u radu nije valjano opravdanje za prekomjerno odugovlačenje postupka. Sem toga, Ustavni sud podsjeća na praksu Evropskog suda i sopstvenu jurisprudenciju prema kojima je dužnost države da organizuje svoj pravni sistem tako da omogući sudovima i javnim vlastima da se povinuju zahtjevima i uslovima iz Evropske konvencije (vidi Evropski sud, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. februara 1991. godine, serija A, broj 194, stav 21 i Ustavni sud, Odluka broj AP 1070/05 od 9. februara 2006. godine, stav 34). Uzimajući u obzir navedeno, Ustavni sud smatra da se, uzeto u cjelini, razlozi koje su redovni sudovi naveli ne mogu smatrati relevantnim da bi se opravdala dužina predmetnog parničnog postupka.

U smislu člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud izuzetno, na zahtjev apelantata, može da odredi naknadu nematerijalne štete. Međutim, Ustavni sud podsjeća na to da, za razliku od postupaka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u posebnim slučajevima kršenja zagarantovanih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Prilikom odlučivanja o zahtjevu apelantata za naknadu nematerijalne štete, Ustavni sud upućuje na ranije utvrđen princip određivanja visine naknade štete u ovakvim slučajevima (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 938/04, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ broj 20/06, st. 48-51). Prema utvrđenom principu, apelantima bi, ukoliko se radi o hitnom predmetu, za svaku godinu odgađanja donošenja odluke trebalo isplatiti iznos od 300,00 KM. S obzirom na značaj koji ovaj predmet ima za apelantkinju, te ocjenjujući da se predmetni postupak prema odredbama važećeg Porodičnog zakona smatra hitnim, Ustavni sud smatra da apelantkinji na ime nematerijalne štete zbog nedonošenja odluke u razumnom roku treba isplatiti iznos od 1.800,00 KM. Navedeni iznos apelantkinji je dužna isplatiti Vlada Unsko-sanskog kantona, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2659/08 od 14. septembra 2010. godine)

Postoji povreda prava na suđenje u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, budući da je prvostepeni postupak trajao sedam godina devet mjeseci i 21 dan, a taj period u odlučujućoj mjeri može da se stavi na teret Opštinskom sudu, koji nije dao razloge koji bi mogli da se smatraju razumnim i objektivnim opravdanjem za ovako dugo trajanje postupka.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 31/08 od 15. juna 2010. godine)

Povrijeđeno je pravo na pravičan postupak u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jer trajanje postupka od zasnivanja nadležnosti Ustavnog suda, dakle 14 godina, može u potpunosti da se stavi na teret nadležnom redovnom sudu. Pri tome redovni sudovi nisu dali razloge koji bi mogli da se smatraju razumnim i objektivnim opravdanjem za ovako dugo trajanje predmetnog postupka.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1269/08 od 8. decembra 2010. godine)

Postoji povreda prava na suđenje u razumnom roku, kao jednog od elemenata prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, u situaciji kada postupak za utvrđenje prava služnosti na spornim nekretninama nije okončan ni nakon devet godina, pri čemu apelanti svojim ponašanjem nisu u značajnijoj mjeri uticali na dužinu postupka, a Osnovni sud nije ponudio razumno i objektivno opravdanje za ovako dugo trajanje postupka.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, AP 4093/10 od 28. februara 2013. godine)

Postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na «donošenje odluke u razumnom roku» u situaciji kada parnični postupak nije okončan ni četiri godine i 11 mjeseci od dana podnošenja tužbe, a neopravdano trajanje postupka može odlučujućoj mjeri pripisati ponašanju Osnovnog suda koji nije upravljao postupkom kako je to procesnim zakonom propisano.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1061/12 od 17. septembra 2013. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Donošenje odluke u razumnom roku i odluka o troškovima postupka

Postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku kada žalbeni postupak pred Kantonalnim sudom u sporu o naknadi štete iz osnova saobraćajne nesreće traje ukupno četiri godine i sedam mjeseci, a nije ponudio opravdane razloge i argumente za ovako dugo trajanje postupka. U ovom slučaju ne postoji povreda prava ostalih aspekata prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koji se odnose na odluku o troškovima postupka jer se apelantki-

nja žali na pogrešno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu prava, a Ustavni sud nije utvrdio da je primjena odredbi zakona u odnosu na troškove parničnog postupka bila proizvoljna.

Iz obrazloženja:

Apelantkinja se žali da joj odlukom o troškovima postupka sadržanoj u osporenoj presudi Kantonalnog suda nisu dosuđeni parnični troškovi u iznosu za koji smatra da joj pripada već u umanjenom iznosu koji ne obuhvata sve preduzete radnje u postupku. Ustavni sud naglašava da se postupak kojim se određuje iznos troškova postupka mora sagledavati kao nastavak parnice o glavnom pitanju i, u skladu s tim, kao dio „utvrđivanja građanskih prava i obaveza“ (vidi Evropski sud, *Robins protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 23. septembra 1997. godine, stav 25 f). Dakle, Ustavni sud smatra da se predmetna apelacija tiče utvrđivanja apelantkinjinih građanskih prava i obaveza, te prema tome spada u domen zaštite člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Vežano za odluku o troškovima postupka, Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud djelimično uvažio žalbu tuženog u odnosu na odluku o troškovima postupka, te preinačio prvostepenu presudu na način da je apelantkinji dosudio troškove u iznosu od 460,00 KM umjesto iznosa od 5.267,00 KM koliko je apelantkinji bilo dosuđeno prvostepenom presudom. To preinačenje sud je zasnivao na odredbi člana 396. st. 1. i 2. Zakona o parničnom postupku Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05 i 19/06) obrazloživši da je apelantkinja do zaključenja glavne rasprave podnijela određen zahtjev samo u pogledu troškova vještačenja u iznosu od 460,00 KM. S obzirom na navedeno i sadržaj odredbe člana 396 Zakona o parničnom postupku Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05 i 19/06) iz kojih proizilazi da sud o naknadi troškova odlučuje na određen zahtjev strana-ka, te da je stranka dužna u zahtjevu određeno navesti troškove za koje traži naknadu i da je zahtjev za naknadu troškova dužna odrediti najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima, Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost u primjeni odredbi navedenog zakona u situaciji kad je sud apelantkinji odbio troškove preko dosuđenog iznosa.

Ustavni sud smatra da je na konkretnu situaciju primijenjena relevantna odredba ovog zakona, a Ustavni sud u samom načinu primjene navedene odredbe ne vidi elemente proizvoljnosti. Stoga se samo apelantkinjino nezadovoljstvo ishodom predmetnog postupka u pogledu dosuđenih troškova parničnog postupka ne može smatrati povredom prava na pravično suđenje.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2696/09 od 18. septembra 2012. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Pravo na donošenje odluke u razumnom roku i na jednakost strana u postupku

Ne postoji povreda prava na donošenje odluke u razumnom roku kao segmenta prava na pravično suđenje iz čla-

na II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je postupak povodom tužbe za zaštitu prava iz radnog odnosa u dvije sudske instance na kojima je u oba slučaja održana javna rasprava okončan u ukupnom vremenu od tri godine, tri mjeseca i 13 dana. Takođe, ne postoji povreda prava na pravično suđenje u postupku pred Okružnim sudom u odnosu na jednakost strana u postupku kao jednog od principa prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je drugostepeni sud održao raspravu radi utvrđivanja činjeničnog stanja i dozvolio da tuženi sprovede nove dokaze na raspravi pred tim sudom, ali kada je istu mogućnost dao i apelantu.

Iz obrazloženja:

U odnosu na apelantov navod da mu je u postupku pred Okružnim sudom povrijeđeno pravo na jednakost strana u postupku jer je taj sud prilikom odlučivanja o žalbi tuženom omogućio izvođenje dokaza koje on nije predlagao u prvostepenom postupku, pa ti dokazi nisu mogli biti izvedeni pred Okružnim sudom, zbog čega smatra da je taj sud prekršio odredbe Zakona o parničnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 58/03, 85/03, 74/05 i 63/07) jer je apelanta doveo u neravnan položaj u odnosu na tuženog, Ustavni sud naglašava da je princip ravnopravnosti strana pred sudom važan element pravičnog suđenja, te da on zahtijeva da objema stranama mora biti data razumna mogućnost da izlože svoj predmet, uključujući i izlaganje dokazne građe, pod uslovima koji ih ne stavljaju u znatno podređen položaj u odnosu na protivnika (vidi Evropski sud, *Dombo B.V. protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1993. godine, serija A, broj 274, str. 19).

Dalje, Ustavni sud uočava da je Okružni sud ovaj apelantov prigovor razmatrao na ročištu koje je održano povodom izjavljene žalbe, na kojem su bili prisutni apelant i njegov advokat, te da ga je odbio kao neosnovan zaključivši da je članom 217. stav 2. Zakona o parničnom postupku propisano da će drugostepeni sud zakazati raspravu kada ocijeni da je radi pravičnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno pred drugostepenim sudom utvrditi nove činjenice ili izvesti nove dokaze ili ponovo izvesti već izvedene dokaze, kao i kada ocijeni da je zbog povrede odredbi parničnog postupka u prvostepenom postupku potrebno održati raspravu pred drugostepenim sudom. U vezi sa navedenim, Ustavni sud zapaža da je citiranom odredbom Zakona o parničnom postupku propisano da će drugostepeni sud zakazati raspravu kada ocijeni da je radi pravičnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno pred drugostepenim sudom utvrditi nove činjenice ili izvesti nove dokaze ili ponovo izvesti već izvedene dokaze. Kada je riječ o novim činjenicama i novim dokazima, Ustavni sud podsjeća na to da je stavom 1. člana 207. Zakona o parničnom postupku jasno propisano da se u žalbi ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, sem ako žalilac dokaže da ih bez svoje krivice nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave.

Međutim, u konkretnom slučaju, kako slijedi iz obrazloženja odluke Okružnog suda, taj sud iz predmeta spisa nije mogao utvrditi na osnovu čega je prvostepeni sud zaključio da tuženi prije donošenja rješenja o prestanku radnog odnosa apelantu nije konsultovao Sindikat i nije pokušao rasporediti apelanta na neko drugo radno mjesto koje odgovara njegovoj stručnoj spremi, odnosno u drugi državni organ, kao i da je tuženi na apelantovo radno mjesto ili drugo radno mjesto koje odgovara njegovoj stručnoj spremi primao druge radnike. Dakle, to su bili razlozi zbog kojih je Okružni sud odlučio da održi raspravu i razmotri sve dokaze koji rasvjetljavaju ovo sporno pitanje.

Kada se ima u vidu suština principa ravnopravnosti strana pred sudom, na čiju se povredu apelant u konkretnom slučaju žali, Ustavni sud zapaža da je drugostepeni sud i apelantu dao istu mogućnost, tj. pružio mu mogućnost predlaganja dokaza kao i tuženom, dakle objema stranama dao razumnu mogućnost da izlože svoj predmet, uključujući i izlaganje dokazne građe, pod uslovima koji ih ne stavljaju u znatno podređen položaj u odnosu na protivnika. Sem toga, Ustavni sud zapaža da je drugostepeni sud uvid u pisane dokumente tuženog od 15. septembra 2004. i od 11. novembra 2004. godine (upućene drugim državnim organima radi eventualne mogućnosti rasporeda viška radnika u tim organima) posmatrao samo kao dodatni argument u prilog činjenici da se tuženi obraćao i drugim državnim organima radi zapošljavanja viška radnika i to prije nego je apelantu istekao otkazni rok 20. januara 2005. godine. Ustavni sud podsjeća na to da ni apelant u apelaciji ne tvrdi da je navedenim postupanjem drugostepenog suda pogrešno ili nepotpuno utvrđena neka ključna činjenica od koje bi zavisila osnovanost apelantovog tužbenog zahtjeva, već samo prigovara protiv kršenja zabrane iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza u žalbi, što je propisano u Zakona o parničnom postupku, izuzev ako ih žalilac bez svoje krivice nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave.

Ustavni sud naglašava da član 6. stav 1. Evropske konvencije ne sadrži ograničenja u pogledu vremena i uslova pod kojima se mogu izvoditi novi dokazi u drugostepenom parničnom postupku prilikom raspravljanja o žalbi. Pravilo koje je ključno jeste da sud mora objema stranama obezbijediti mogućnost da izlože svoj predmet, uključujući i izlaganje dokazne građe, pod uslovima koji ih ne stavljaju u znatno podređen položaj u odnosu na protivnika. Prema mišljenju Ustavnog suda, a s obzirom na to da je apelant bio prisutan na ročištu koje je drugostepeni sud održao prilikom raspravljanja o predmetnoj žalbi, te da mu je Okružni sud pružio mogućnost da ospori dokaze koje je tom prilikom tuženi prezentirao, standardi ovog člana su u konkretnom slučaju u cijelosti ispoštovani. Sem toga, apelant ne dovodi u pitanje nijedan drugi standard člana 6. stav 1. Evropske konvencije (nezavisnost suda, nepristrasnost suda, obrazloženje presude).

U odnosu na apelantove navode da mu je povrijeđeno pravo na rad, Ustavni sud uočava da apelant uopšte nije obrazložio u čemu se sastoji navodna povreda ovog prava, nego je u prilog povredi ovog prava naveo: “Ovakvom svojom odlu-

kom Okružni sud, koju je donio uz povredu odredbe Evropske konvencije (pravo na pravično suđenje, pravo na suđenje u razumnom roku) povrijeđeno je i pravo na rad apelanta koje je takođe predviđeno i koje štite odredbe Evropske konvencije i Ustav BiH i ostali niži propisi BiH". Imajući u vidu iznesenu argumentaciju u vezi sa apelantovim navodima o povredi prava na rad, Ustavni sud zaista nije u mogućnosti utvrditi postojanje navodne povrede prava na rad u odnosu na apelanta.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1078/08 od 21. decembra 2010. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I PRAVO NA IMOVINU Izvršenje pravosnažne sudske

Apelantima je povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju, jer ne postoje garancije da će apelanti, kao imaoći izvršnog sudskog naslova, moći naplatiti svoja potraživanja u razumnom roku.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud naglašava da je identična pravna pitanja - nezavršenje rješenja o izvršenju na teret sredstava budžeta Unsko-sanskog kantona - razmatrao u Odluci o dopustivosti i meritumu broj AP 4368/11 od 25. juna 2013. godine (vidi Ustavni sud, odluka o dopustivosti i meritumu, dostupna na internet stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba). Razlozi navedeni u Odluci Ustavnog suda broj AP 4368/11 u pogledu dopustivosti apelacije u cijelosti se odnose i na ovu odluku, pa se Ustavni sud, umjesto posebnog obrazloženja o dopustivosti konkretne apelacije, u cijelosti poziva na razloge navedene u citiranoj odluci Ustavnog suda.

Takođe, u vezi s meritumom predmeta u odnosu na navode o povredi prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, te prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud naglašava da se razlozi dati u citiranoj Odluci broj AP 4368/11 u cijelosti odnose i na ovaj predmet. Stoga, Ustavni sud smatra da mu je u konkretnom slučaju povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije u odnosu na pravo na izvršenje pravosnažne sudske odluke, kao i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju zbog nemogućnosti apelanata da realiziraju izvršenje pravosnažne sudske odluke.

Ustavni sud je u citiranoj Odluci broj AP 4368/11 naložio Vladi Unsko-sanskog kantona da izvrši svoje ustavne obaveze i osigura poštovanje ljudskih prava tako što će preduzeti odgovarajuće mjere s ciljem da svi povjerioci koji posjeduju izvršne sudske odluke na teret budžetskih sredstava Unsko-sanskog kantona naplate svoja potraživanja u što kraćem roku. Stoga se i ova odluka dostavlja Vladi Unsko-sanskog kantona s istim

ciljem. Ustavni sud konstatuje da, u pogledu zahtjeva apelanata za naknadu troškova sastava apelacije, Pravilima Ustavnog suda nije propisano da apelanti imaju pravo na troškove sastavljanja apelacije, te da navedeni troškovi sastavljanja apelacija padaju isključivo na teret apelanata.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 732/14 od 13. januara 2015. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I PRAVO NA IMOVINU Jednakost oružja

Nije povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada u okolnostima konkretnog slučaja ne postoji ništa što bi uputilo na zaključak da je apelantu uskraćena razumna mogućnost da predstavi svoj slučaj sudu, uključujući i svoje dokaze, pod uslovima koji ga ne stavlja u suštinski nepovoljniji položaj u odnosu na njegovog protivnika, pa da je povrijeđen princip jednakosti oružja i dovedena u pitanje pravičnost postupka kao cjeline. Nema povrede ni prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju kada apelant kršenje tog prava vezuje za tvrdnje da je povrijeđen princip jednakosti oružja i dovedena u pitanje pravičnost postupka kao cjeline, a Ustavni sud je već zaključio da su ove tvrdnje neutemeljene.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud primjećuje da se predmetni postupak ticao odlučivanja o apelantovom tužbenom zahtjevu u kojem je tvrdio da je na temelju pravnog posla stekao pravo vlasništva na označenoj nekretnini čija je površina veća od one koja je upisana u odgovarajućem zk. ulošku, pa proizlazi da se predmetni postupak ticao odlučivanja o apelantovim građanskim pravima i da su član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjivi.

Apelant, u biti, tvrdi da postupak pred redovnim sudovima nije bio pravičan jer mu je onemogućeno sudjelovati kao jednakopravna stranka. U prilog ovoj tvrdnji apelant je istakao da mu je uskraćen uvid u izvorne dokumente u odgovarajućem zk. ulošku, odnosno zemljišnu knjigu, a što je, kako navodi, bilo od suštinskog značaja za odlučivanje o utemeljenosti njegovog tužbenog zahtjeva. Takođe, apelant tvrdi da su redovni sudovi propustili postupiti sukladno članu 136. Zakona o parničnom postupku Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05 i 19/06) i osigurati izvorne dokumente na kojim je insistirao, odnosno da su odlučne činjenice utvrđivane na temelju kopija ovih dokumenta za koje je u postupku tvrdio da su krivotvorene.

Ustavni sud podsjeća da princip jednakosti oružja, kao jedan od elemenata šireg koncepta pravičnog suđenja, zahtijeva da svakoj strani treba dati razumnu mogućnost da predstavi svoj slučaj, uključujući i svoje dokaze, pod uslovima koji ga ne stavlja u suštinski nepovoljniji položaj u pogledu njegovog protivnika (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Niderost - Huber protiv Švajcarske*, presuda od 18. februara 1997. godine,

Izveštaji 1997 - I, str. 107-08, stav 23. i *Dombo Beheer B.V. protiv Holandije*, stav 33). Nadalje, kada javna vlast bez dobrog razloga spriječi aplikanta da ostvari pristup ili lažno negira postojanje dokumenata koji su u njenom posjedu, a koji mogu pomoći aplikantu u dokazivanju neke odlučne činjenice, to može značiti negiranje pravičnog suđenja i rezultirati povredom člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Međutim, u slučaju kada je u domaćem sistemu osiguran postupak za objelodanjivanje dokumenta, a aplikant propusti iskoristiti ga, ne može se tvrditi da su javne vlasti spriječile aplikanta da ostvari pristup relevantnom dokazu ili da su lažno negirale njegovo postojanje, te, slijedom toga, da su ga spriječile ostvariti pravično suđenje (vidi, Evropski sud, *McGinley i Egan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 9. juna 1998. godine, st. 86. i 90). Nadalje, prema stanovištu Evropskog suda, fotokopirani dokumenti moraju biti podvrgnuti strožoj provjeri prije nego što budu prihvaćeni kao istinska kopija izvornika, jer je nesporno da moderne tehnologije mogu biti korištene za krivotvorenje i lažiranje dokumenta (vidi, Evropski sud, *Timurtaş protiv Turske*, presuda od 13. juna 2000. godine, stav 66). Ovo posebno ako postoje okolnosti koje mogu dovesti u sumnju pravičnost postupka kao cjeline (vidi, Evropski sud, *Buzescu protiv Rumunjske*, presuda od 24. avgusta 2005. godine, stav 71).

Ustavni sud najprije zapaža da je u konkretnom slučaju postupak vođen saglasno Zakonu o parničnom postupku Federacije BiH. Navedenim zakonom je određeno da je svaka strana dužna iznijeti sve činjenice na kojim zasniva svoje zahtjeve i izvesti dokaze kojim se te činjenice utvrđuju. Sud slobodnom ocjenom dokaza utvrđuje činjenice na temelju kojih donosi odluku. U slučaju kada na temelju ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o njenom postojanju sud zaključuje primjenom pravila o teretu dokazivanja. Nadalje, kada se stranka u postupku poziva na neku ispravu koja se nalazi kod organa vlasti, a sama ne može isposlovati da se isprava preda ili pokaže, sud će po prijedlogu stranke narediti tom organu da ispravu dostavi sudu. Zakonom o parničnom postupku Federacije BiH je određeno da isprave koje je izdao organ vlasti u vršenju ovlašćenja koje su mu povjerene dokazuje istinitost onog što se u njoj potvrđuje (javna isprava). U slučaju sumnje u autentičnost isprave, stranka može tražiti da sud zatraži od organa koji je ispravu izdao da se o tome izjasni.

Ustavni sud primjećuje da je Opštinski sud, po apelantom prijedlogu, od Zemljišnoknjižnog ureda zatražio dostavljanje najprije DN, koji je sudu dostavljan kao kopija, a na ponovno traženje i kao izvornik. Prema zapisniku sa pripremnog ročišta, koji je apelant priložio uz apelaciju, apelantovom punomoćniku predata je kopija spisa DN, te mu je omogućen uvid u izvorni spis. Takođe, vještaku pri izradi nalaza i mišljenja nije omogućen uvid u izvorni DN, već mu je to omogućeno naknadno, pri izradi dopune nalaza i mišljenja, a koje su sačinjene po apelantovim prigovorima. Na glavnoj raspravi proveden je, pored ostalih, kao dokaz uvid i čitanje spisa DN. Nadalje, po apelantovom prijedlogu, Opštinski sud je pribavio i kopiju drugih DN na kojim je apelant insistirao, a iz dopune nalaza

i mišljenja vještaka proizlazi da je vještak izvršio uvid i u ove izvorne spise, te zaključio da su njihove kopije, koje su uložene u spis Opštinskog suda, saglasni izvornicima. Zbog toga, neutemeljeno je apelantovo pozivanje i na član 136. Zakona o parničnom postupku Federacije BiH a kojim se osigurava pribavljanje isprave (koja pri tome može, ali i ne mora biti i javna) od treće osobe koja je posjeduje.

Nadalje, iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu proizlazi da je na apelantov prijedlog određeno i vještačenje vještaka geodeta, koji je sačinio nalaz i mišljenje, odnosno, po apelantovim prigovorima, i dopunu nalaza i mišljenja. Suprotno apelantovim tvrdnjama u apelaciji, vještaku je, što proizlazi iz dopune nalaza i mišljenja koju je dostavio uz apelaciju, omogućen uvid u izvorne DN spise na kojim je apelant insistirao i za koje je tvrdio da su relevantni za utemeljenost njegovog tužbenog zahtjeva. Stoga, proizlazi da apelantu nije bila uskraćena mogućnost zatražiti i provesti i dokaz vještačenjem, te tako, saglasno članu 148. Zakona o parničnom postupku Federacije BiH, naznačiti predmet i obim vještačenja. Takođe, Ustavni sud zapaža da je, upravo po apelantovim prigovorima, vještak sačinio i dopunu nalaza i mišljenja. Iz zapisnika sa ročišta za glavnu raspravu, koji je apelant predložio uz apelaciju, proizlazi da je apelant predložio vještačenje u kojem je vještak trebao dati kretanje posjeda i vlasništva na predmetnoj parceli od momenta kupovine. Stoga, Ustavni sud ne vidi proizvoljnost u obrazloženju osporenih odluka kada je, saglasno članu 7. Zakona o parničnom postupku Federacije BiH, odbijen apelantov prijedlog da se nakon izrade nalaza i mišljenja, te njihove dopune po njegovim prigovorima, nalaz dopuni i kretanjem posjeda od 1960. godine, tj. da se izvrši uvid u prijavi list iz 1960. godine i kopija plana iz 1960. godine, jer apelant ove okolnosti nije ni odredio u svom prijedlogu kao predmet i obim vještačenja.

Nadalje, iz obrazloženja osporenih presuda proizlazi da je kao nesporna utvrđena činjenica da je apelant kupio k.č. na temelju ugovora o kupoprodaji zaključenog sa prednikom tuženog. Takođe, redoviti sudovi su istakli i da apelant nije predložio niti jedan dokaz da je ova parcela bilo kada imala površinu, kako je apelant tvrdio u tužbenom zahtjevu. Ustavni sud primjećuje da iz dopune nalaza i mišljenja vještaka, koji je prihvaćen kao objektivan i sačinjen saglasno pravilima struke, proizlazi da ovaj ugovor ne postoji niti u jednom od DN u koji je vršen uvid i koji su provođeni kao dokazi u postupku, odnosno da je u DN uložena ugovor o kupoprodaji. Stoga, apelantova tvrdnja da nije izvršen uvid u oba ova ugovora - ne može biti prihvaćena kao utemeljena. Uz to, iscrpno pobrojani sadržaj brojnih materijalnih dokaza u obrazloženju osporene prvostepene presude ne upućuje na drugačiji zaključak, tj. da je sporna parcela u trenutku kupovine imala drugačiju površinu. U tom kontekstu, Ustavni sud zapaža da su, u vezi sa činjenicom da je predmetna k.č. nakon kupovine mijenjala površinu, redovni sudovi na temelju provedenih dokaza dali iscrpne razloge i obrazloženja, a apelant ni u postupku pred redovnim sudovima, kao ni u apelaciji nije ponudio argumente i dokaze u prilog tvrdnji o falsifikovanju ili lažiranju ovih promjena.

Ustavni sud podsjeća da, prema stanovištu Evropskog suda i Ustavnog suda, član 6. Evropske konvencije ne sadrži bilo kakva pravila o prihvatljivosti dokaza, o dokaznoj snazi ili teretu dokazivanja, te da su ovo pitanja koja su u isključivoj nadležnosti nacionalnih, odnosno redovnih sudova (vidi, Evropski sud, *Tiemann protiv Francuske i Njemačke*, odluka o dopustivosti od 27. aprila 2000. godine). Takođe, Evropski sud i Ustavni sud su u brojnim odlukama ukazali da domaći sudovi imaju određenu diskrecijsku ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali istodobno imaju obavezu obrazložiti svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge na kojima su tu odluku utemeljili (vidi, Evropski sud, *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. jula 2003. godine, aplikacija broj 37801/97, stav 36, i, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka broj AP 5/05 od 14. marta 2006. godine). Iako sud nije obavezan odgovoriti na svaki navod i istaknuti argument, to ga ne oslobađa obaveze da tačno i precizno odgovori na navode koji su odlučni za ishod postupka (vidi, Evropski sud, *Ruiz Torija protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine, stav 30).

Dovodeći navedene stavove u vezu sa činjenicama konkretnog predmeta, Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da je apelantu uskraćena razumna mogućnost da predstavi svoj slučaj, uključujući i svoje dokaze, pod uslovima koji ga ne stavljaju u suštinski nepovoljniji položaj u pogledu njegovog protivnika i tako povrijeđen princip jednakosti oružja i dovedena u pitanje pravičnost postupka kao cjeline. Naime, apelantova nemogućnost da ostvari uvid u izvorne DN spise na kojim je insistirao otklonjena je tako što ih je pribavio sud po apelantovom zahtjevu. Autentičnost kopija ovako pribavljenih spisa potvrdio je i vještak, koji je izvršio uvid u njihove izvornike, pa se ne može zaključiti da je izostala i strožija provjera, odnosno da su javne vlasti prikrile dokument koji je u njihovom posjedu a koji je bio od značaja za apelanta. Nadalje, apelantu nije bila uskraćena mogućnost predložiti i provesti vještačenje vještaka geodeta, tj. odrediti predmet i obim vještačenja. Pored toga, u obrazloženju osporenih odluka nisu izostali detaljni razlozi i obrazloženja u pogledu apelantovih odlučnih navoda, tj. je li kupio navedenu parcelu i je li u trenutku kupovine imala površinu koju je on naveo u tužbenom zahtjevu. Najzad, slijedom svega navedenog, Ustavni sud nije mogao zaključiti da postoje okolnosti koje bi mogle dovesti u sumnju pravičnost postupka kao cjeline.

(Odluka Ustavni sud Bosne i Hercegovine, broj AP 3313/13 od 3. marta 2016. godine)

PRAVO NA ZABRANU DISKRIMINACIJE

Nema kršenja prava na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u vezi s pravom na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je Ustavni sud utvrdio da nije prekršeno pravo na pravično suđenje, a iz činjenica konkret-

nog predmeta nije vidljivo da je apelant diskriminisan prema bilo kojem osnovu.

Iz obrazloženja:

Prema praksi Evropskog suda, pravo na nediskriminaciju iz člana 14. Evropske konvencije je akcesorno pravo. To znači da taj član ne osigurava nezavisno i samostalno pravo na nediskriminaciju, već se, prema tom članu, na diskriminaciju može pozvati samo u vezi s uživanjem prava i sloboda garantovanih Evropskom konvencijom. Ustavni sud podsjeća na praksu Evropskog suda, prema kojoj diskriminacija postoji samo ako se lice ili grupa lica u istoj situaciji različito tretiraju, a ne postoji neko objektivno i razumno opravdanje za različit tretman (vidi Evropski sud, *Belgijski predmet o jezicima*, presuda od 23. jula 1968, serija A, broj 6).

U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da se apelant žali na diskriminaciju u vezi s pravom na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije. S tim u vezi, u kontekstu elaboracije iz prethodnih tačaka ove odluke i zaključka Ustavnog suda da nije prekršeno pravo na pravično suđenje, te budući da apelant, osim tvrdnji o diskriminaciji, nije dostavio bilo kakve dokaze koji bi ukazivali na to da je različito tretiran u odnosu na druga lica u istoj situaciji, a da iz činjenica konkretnog predmeta nije vidljivo da je apelant diskriminisan prema bilo kojem osnovu, Ustavni sud zaključuje da su i apelantovi navodi o kršenju prava na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi s pravom na pravično suđenje, takođe, neosnovani.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 3821/11 od 18. novembra 2014. godine)

PRAVO NA IMOVINU

Penzijsko i invalidsko osiguranje

Ne postoji kršenje prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer je miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo u skladu sa zakonom radi postizanja legitimnog cilja u javnom interesu, a kojim je uspostavljena "pravična ravnoteža" između zahtjeva od opšteg ili javnog interesa i zahtjeva da se zaštititi pravo pojedinaca na imovinu.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da je osporenim odlukama nadležnih organa odbijen apelantov zahtjev za isplatu neisplaćenih penzija (od avgusta 1993. godine do novembra 1997. godine). U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da je prvostepeni organ svoju odluku zasnovao na odredbama člana 180. stav 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju - Prečišćeni tekst („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 106/05, 20/07, 33/08, 1/09, 71/09 i 106/09) iz 2005. godine, a drugostepeni organ, pored tih zakonskih odredaba, pozvao se i na odredbe člana 182. stav 1. i člana 183. stav 1. Zakona o o penzijskom i invalidskom osiguranju iz 2005. godine. Ustavni sud zapaža da je, s druge strane, Okružni sud svoju odluku

ku, kao konačnu odluku u predmetnom postupku, zasnovao na odredbama zakona koji je važio u vrijeme kada je apelantu obustavljena isplata penzija, tj. na odredbama člana 155. stav 2. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 27/93, 14/94, 10/95 i 22/96, u daljnjem tekstu: Zakon o PIO iz 1993. godine), mada je propustio da u obrazloženju presude i navede te zakonske odredbe. Naime, Ustavni sud zapaža da je Okružni sud u obrazloženju svoje presude, koja predstavlja konačnu odluku u predmetnom postupku, ukazao da su se prema zakonu koji je važio u vrijeme prestanka isplate invalidske penzije apelantu dospjela primanja koja nisu mogla biti isplaćena zbog okolnosti koje je prouzrokovao korisnik primanja - mogla naknadno isplatiti najviše za jednu godinu unazad, računajući od podnošenja zahtjeva za isplatu. U vezi s tim, Okružni sud je jasno ukazao da je apelant propustio da podnese zahtjev za isplatu neisplaćenih penzija po propisima koji su dozvoljavali isplatu godinu dana unazad (dakle, da je apelant propustio da na vrijeme traži isplatu), a da Zakon o PIO iz 2005. godine ne daje takvu mogućnost.

Ustavni sud ukazuje da je u konkretnom slučaju Okružni sud, odlučujući o apelantovom zahtjevu za isplatu neisplaćenih penzija, primijenio Zakon o o penzijskom i invalidskom osiguranju iz 1993. godine, tj. odredbe člana 155. stav 2. tog zakona kojima je propisano da se „dospjela primanja [...] koja nisu mogla biti isplaćena zbog okolnosti koje je prouzrokovao korisnik primanja, mogu (se) naknadno isplatiti najviše za jednu godinu unazad, s tim što se rok računa od dana podnošenja zahtjeva za isplatu“. Budući da je Okružni sud svoju odluku, kao konačnu odluku u predmetnom postupku, zasnovao na odredbama Zakona o PIO iz 1993. godine, Ustavni sud ukazuje da se konkretan predmet ne može dovesti u vezu sa predmetom broj AP 2843/07 (u kojem su nadležni organi primijenili Zakon o PIO iz 2005. godine).

Međutim, imajući u vidu sadržaj primijenjenih zakonskih odredaba, Ustavni sud ukazuje da se konkretan predmet nesumnjivo može dovesti u vezu sa predmetom broj AP 1191/08 (u kojem su nadležni organi usvojili zahtjev za isplatu neisplaćenih penzija za šest mjeseci unazad, računajući od dana podnošenja zahtjeva, a odbili zahtjev za preostali period zbog zastarjelosti potraživanja). Naime, Ustavni sud ukazuje da je u konkretnom slučaju nesporno da se apelant u toku 1997. godine vratio iz izbjeglištva u Kozarsku Dubicu, te da mu je rješenjem prvostepenog organa, na njegov zahtjev, uspostavljena isplata penzija počev od 17. novembra 1997. godine (tj. od dana podnošenja zahtjeva). Ustavni sud ukazuje da je apelant imao mogućnost da tada podnese i zahtjev za isplatu neisplaćenih penzija u kom slučaju bi imao pravo na isplatu neisplaćenih penzija za jednu godinu unazad u smislu odredaba člana 155. stav 2. Zakona o PIO iz 1993. godine. Međutim, Ustavni sud ukazuje, kako to proizlazi iz činjeničnog stanja predmeta, da apelant nije podnio zahtjev za isplatu neisplaćenih penzija 1997. godine (kada se vratio u Kozarsku Dubicu i kada je podnio zahtjev za uspostavu penzije), već tek 2010. godine (dakle, nakon 13 godina), kada je protekao rok iz člana 155. stav 2. Za-

kona o PIO iz 1993. godine, a kada je već na snazi Zakon o PIO iz 2005. godine koji uopšte ne predviđa tu mogućnost.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da se okolnosti konkretnog slučaja mogu dovesti u vezu sa okolnostima iz predmeta broj AP 1191/08, te obrazloženjem koje je Ustavni sud dao u toj odluci u pogledu opravdanosti instituta zastare za dospjele, a neisplaćene penzije. S obzirom na to, Ustavni sud se, umjesto posebnog obrazloženja ove odluke, poziva na razloge navedene u Odluci broj AP 1191/08, te slijedom toga zaključuje da je i u konkretnom slučaju miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo u skladu sa zakonom radi postizanja legitimnog cilja u javnom interesu, a kojim zakonom je uspostavljena „pravična ravnoteža“ između zahtjeva od opšteg ili javnog interesa i zahtjeva da se zaštiti pravo pojedinaca na imovinu.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 672/13 od 17. februara 2016. godine)

PRAVO NA IMOVINU

Nasljeđivanje

Miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo je nezakonito zbog arbitrarne primjene Zakona o nasljeđivanju, što predstavlja povredu prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Iz obrazloženja:

U vezi sa apelantovim navodima da mu je osporenim rješenjem povrijeđeno pravo na imovinu, Ustavni sud primjećuje da se apelant uključio u ostavinski postupak zbog nespornog srodstva koje je imao sa ostaviteljicom. Radi se o postupku u kom sud utvrđuje ko su nasljednici umrlog, koja imovina sačinjava zaostavštinu i koja prava iz zaostavštine pripadaju nasljednicima i drugim licima. Dakle, apelant je očekivao da sud konstatuje da je on nasljednik (*heres*) - lice koje stupa u imovinske odnose umrlog lica, a iz statusa nasljednika proizilazi pravo na zaostavštinu (*hereditas*) koju je stekao po sili zakona - momentom ostaviteljicine smrti. S obzirom na relevantne odredbe Zakona o nasljeđivanju i činjenice konkretnog predmeta, apelant je u momentu ostaviteljicine smrti nesporno bio zakonski nasljednik, pa Ustavni sud smatra da je apelant mogao u momentu njene smrti steći određenu imovinu, a o čemu redovni sud treba odlučiti u ostavinskom postupku. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da se nesporno radi o postupku u kom se, između ostalog, odlučivalo i o apelantovim imovinskim pravima, te, stoga, predmetni postupak potpada pod obim člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Sljedeće pitanje na koje Ustavni sud mora da odgovori jeste pitanje da li je osporenom odlukom, kojom je utvrđeno da postoji nasljedna imovina ali da je apelant izgubio pravo nasljedstva, došlo do miješanja u apelantovu imovinu. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje na to da član 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavu, jeste opšte prirode i iskazuje

princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, obuhvata lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uslovima. Treće pravilo, koje se nalazi u drugom stavu, priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, kontrolisati korišćenje imovine u skladu sa javnim interesom. Ova tri pravila nisu „različita“ u smislu da su nepovezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedinačne slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih, stoga, treba tumačiti u svjetlu opšteg principa iskazanog u prvom pravilu. S obzirom na to da je odlukom Okružnog suda utvrđeno da je apelant usljed zastare izgubio pravo koje je *ipso iure* stekao u trenutku ostaviteljicine smrti (1963. godine), Ustavni sud smatra da se radi o miješanju u apelantovo pravo na imovinu.

Ustavni sud će ispitati da li je miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo opravdano. Da bi miješanje u pravo na imovinu bilo opravdano, ono mora: (a) biti predviđeno zakonom, (b) imati legitiman cilj od javnog ili opšteg interesa i (c) biti u skladu sa principom proporcionalnosti.

Apelant je u vezi sa povredom prava na imovinu naveo da je zakonski nasljednik iza ostaviteljice, da je imovinu koja čini zaostavštinu obilazio, kosio i pazio, kao i da je sve vrijeme bio u posjedu imovine, te da mu pravo nije moglo zastarjeti jer ostavinski postupak nije sproveden (po službenoj dužnosti), a pravo na nasljeđivanje ne zastarijeva. Dakle, apelant osporava odluku sudova da mu je zastarjelo pravo nasljedstva, i to zbog suštinskih razloga koje je sud dao u osporenim odlukama, kao i zbog procesnih razloga, odnosno postupanja sudova u konkretnom predmetu.

Prije svega, u analizi navedenog predmeta Ustavni sud će ispitati način na koji je odlučeno o suštini predmeta, odnosno apelantovom zahtjevu da ga sud uvrsti u krug zakonskih nasljednika sa pripadajućim nasljednim dijelom. Ustavni sud primjećuje da su redovni sudovi naveli da je apelant nesporno srodnik, odnosno da je unuk ostaviteljicinog brata i u toku postupka ova njegova srodnička veza sa ostaviteljicom nije dovedena u pitanje. Međutim, predlagači su istakli prigovor zastare, ističući da apelant ne može da uđe u krug zakonskih nasljednika jer je od ostaviteljicine smrti proteklo više od 44 godine, kao i da se apelant nikada nije pojavio, a ostali predlagači su u posjedu nepokretnosti koje ulaze u zaostavštinu. Sudovi su utvrdili da je apelant izgubio pravo nasljedstva zbog zastare, pozivajući se na član 142. Zakona o nasljeđivanju („Službeni list SRBiH“ br. 7/80 i 15/80. S tim u vezi, Ustavni sud će ispitati da li je ovakvo utvrđenje sudova u skladu sa Zakonom o nasljeđivanju.

Zakonom o nasljeđivanju je jasno definisano da se smrću lica otvara njegovo nasljeđe (član 126.) i nasljednik može biti lice koje je u životu u trenutku otvaranja nasljeđa. Zaostavština umrlog lica prelazi po sili zakona na njegove nasljednike u trenutku njegove smrti (član 133.). Takođe, Zakonom o nasljeđivanju je jasno definisano da se naslijediti može na osnovu zakona i testamenta, a da su predmet nasljeđivanja stvari i prava. Rokovi propisani Zakonom o nasljeđivanju računaju se od dana ostaviočeve smrti. Takođe, sam ostavinski postupak, odnosno postupak raspravljanja zaostavštine, pokreće se po

službenoj dužnosti, jer matičar koji je upisao u matičnu knjigu umrlih činjenicu smrti određenog lica - mora dostaviti nadležnom sudu u roku od 30 dana smrtovnicu za umrlog. Zakonom o nasljeđivanju je regulisano da ukoliko nisu poznati nasljednici umrlog, sud mora oglasom pozvati lica koja misle da imaju prava na nasljeđe - da se jave u roku od godinu dana od dana objave oglasa.

Ustavni sud napominje da u postupku raspravljanja zaostavštine sud utvrđuje nasljednike, zaostavštinu i prava koja nasljednici imaju iz zaostavštine (član 151). Nasljednik je nosilac nasljednog prava, što znači da ima pravo da zauzme u pravnom odnosu položaj ostavioca, sa svim pravima i obavezama koji iz tog položaja proizilaze. To dalje znači da nasljednik iz svoje pozicije nasljednika crpi određeni „status“ - status nasljednika, kao i određenu imovinsku komponentu koja se ogleda u pravu na ostavinu (nasljedstvo). Iako u pojmu nasljednika „dominira“ imovinska komponenta, jasna razlika između statusa i imovinske komponente najbolje se ogleda u situacijama u kojima sud može proglasiti nasljednike iza ostavioca kada uopšte nema zaostavštine.

Ustavni sud primjećuje da u Zakonu o nasljeđivanju ne postoji rok u kom određeno lice mora da traži da se „proglasi nasljednikom“ u statusnom smislu, dok je odnos nasljednika u odnosu na ostavinu - imovinsku komponentu regulisan zakonskim odredbama koje propisuju uslove i određene rokove. Dalje, Ustavni sud primjećuje da nasljednik ne mora nužno da dobije zaostavštinu, odnosno prava (i obaveze) iz zaostavštine. Prelazak zaostavštine na nasljednike zavisi od same volje nasljednika koju daju u nasljedničkoj izjavi (o prihvatanju ili odricanju), ali i od ispunjenja drugih uslova. Drugi uslovi mogu biti zakonski i određeni ostaviočevom voljom. Dakle, prihvatanje zaostavštine može da zavisi i od ostavioca i od nasljednika, može biti uslovljeno zakonom i određeno i uslovljeno rokovima (odložnim i raskidnim), s tim da su rokovi u vezi sa raspodjelom/predajom zaostavštine jasno definisani zakonom.

U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da je sud zaključio da je „apelant izgubio pravo nasljedstva usljed zastare“, pozivajući se na član 142. Zakona o nasljeđivanju, a nakon prigovora suprotne strane koja je tvrdila da apelant ne može da uđe u krug zakonskih nasljednika jer je proteklo 44 godine od ostaviteljicine smrti. Ustavni sud primjećuje da ovakva konstrukcija sudova nema uporište u Zakonu o nasljeđivanju, jer „proglašenje nasljednika“ (u statusnom smislu) nije određeno rokom i zavisi od činjenice koja je postojala u trenutku smrti i koja odražava „u trenutku smrti zatečeni“ odnos (krvni, bračni, po usvojenju i drugi - zakonski ili voljom ostavioca, odnosno testamentarni) između ostavioca i nasljednika, koju sud proglašava deklaratornom odlukom. S druge strane, „nasljedstvo“ je ono što nakon raspodjele ostavine/zaostavštine pripada nasljedniku, pa se postavlja pitanje da li su redovni sudovi ovakvim odlučivanjem odlučili samo o apelantovom pravu na ostavinu, odnosno onaj dio zaostavštine koji bi mu pripao (nasljedstvo), a ne i o njegovom statusnom pravu da se proglasi nasljednikom. S obzirom na to da je apelant imao zahtjev usmjeren na rješavanje svog statusa nasljednika i imo-

vinski zahtjev u odnosu na zaostavštinu, a što su dvije odvojene stvari, Ustavni sud primjećuje da redovni sudovi očigledno nisu donijeli odluku u skladu sa odredbama propisanim Zakonom o nasljeđivanju, pogotovo ako se ima u vidu da je „zahtjev na predaju zaostavštine“ iz člana 142. Zakona o nasljeđivanju uslovljen prethodnim proglašenjem nasljednika, nasljedničkom izjavom, kao i ostalim zakonskim uslovima u koje se ubraja i rok u kom iskaže takvu volju.

Sem toga, Ustavni sud primjećuje da odluka Okružnog suda, kojom je potvrđena prvostepena odluka da je apelant izgubio pravo nasljedstva, sem što nema uporište u Zakonu o nasljeđivanju, nema uporište ni u svom obrazloženju u kom je navedeno: „Pod zastarom ‘zahtijevati ostavinu kao nasljednik ostavitelja’ treba smatrati gubitak prava na tužbu, a ne i gubitak nasljednog prava i ako je zastara nastupila prije pokretanja postupka ili u toku ostavinskog postupka, ostavinski sud je dužan na prigovor ostalih nasljednika utvrditi činjenicu da je zastara nastupila“. To dalje, prema mišljenju Okružnog suda, ima za posljedicu da se nasljednik čije je pravo zastarjelo „ne uzima u obzir kao da se odrekao nasljedstva i u ime svog potomstva“. Prema mišljenju Ustavnog suda, ovakvo rezonovanje sudova ima za posljedicu da se apsolutno izjednačavaju „nasljednici“ i „zaostavština“, što ni u jezičkom smislu ni u zakonskom određenju nisu sinonimi, pa, kao što je prethodno rečeno, proglašenje nasljednika ne podrazumijeva automatski i prihvatanje zaostavštine.

Takođe, Ustavni sud zaključuje da ovakvom odlukom redovni sud nije poštovao proceduru utvrđenu Zakonom o nasljeđivanju. Naime, ovakvim odlučivanjem sud u ostavinskom postupku (vanparničnom) negira apelantu pravo za koje on tvrdi da mu pripada, ističući da se spor oko prava na nasljeđe rješava u ostavinskom postupku, odnosno da je ovlašćen riješiti po prigovoru zastare, u vezi sa članom 142. Zakona o nasljeđivanju. Međutim, ovakvo rezonovanje redovnog suda nema uporište u odredbama Zakona o nasljeđivanju kojim je regulisano da će sud u postupku raspravljanja zaostavštine „raspraviti sva pitanja koja se odnose na zaostavštinu, naročito o pravu na nasljeđe [...]“, a ukoliko su među strankama sporne činjenice od kojih zavisi neko njihovo pravo, sud će prekinuti raspravljanje zaostavštine i uputiti stranke na parnicu. Ukoliko je sporna primjena prava, onda se takvo pitanje rješava u ostavinskom postupku (član 229. stav 3).

Takođe, Ustavni sud ne može da ne primijeti da su u osporenim odlukama navedene neke činjenice (44 godine od ostaviteljicine smrti, posjed ostalih predlagača i da je apelant saznao za ostaviteljicinu smrt 70-ih godina) na kojima su sudovi zasnovali odluku. Međutim, imajući u vidu apelantove navode, Ustavni sud primjećuje da sve bitne činjenice u vezi sa osporenim pravom apelantu nisu utvrđene i redovni sud se njima nije bavio (a nije ni mogao), pa je nejasno kako je u ostavinskom postupku odlučeno da je apelantu zastarjelo pravo, pogotovo imajući u vidu njegove navode u apelaciji da je bio u posjedu zaostavštine. U tom kontekstu, Ustavni sud naglašava da odredba člana 142. Zakona o nasljeđivanju, na kojoj su sudovi između ostalog zasnovali svoju odluku, tretira savjesnog i

nesavjesnog posjednika, te da je ta okolnost podrazumijevala utvrđivanje ko se zaista nalazi u posjedu spornih nepokretnosti i kakav je njegov posjed, a što je prema stanju spisa u konkretnom slučaju izostalo.

S obzirom na sve navedeno, Ustavni sud zaključuje da se Okružni sud osporenim rješenjem nezakonito umiješao u apelantovo pravo na imovinu, te Ustavni sud smatra da je bespredmetno da u smislu garancija iz člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju razmatra da li je miješanje bilo u javnom interesu i da li je narušen princip proporcionalnosti.

Imajući u vidu navedene propuste redovnih sudova koji su učinjeni i to u sadržini osporenih odluka, kao i zakonskoj proceduri, ne prejudicirajući apelantovo pravo, Ustavni sud smatra da je potrebno ukinuti osporenu odluku Okružnog suda, te vratiti predmet Okružnom sudu kako bi se ispoštovale garancije iz Zakona o nasljeđivanju, kao i prava zaštićena Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 134 od 23. februara 2012. godine)

PRAVO NA IMOVINU

Postoji kršenje prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je odbijanje apelantove vlasničke tužbe zasnovano na proivljnoj primjeni pozitivnih propisa.

Iz obrazloženja:

Sljedeće pitanje na koje Ustavni sud treba da odgovori jeste da li je miješanje u apelantovo pravo na imovinu bilo u skladu sa zakonom. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da je apelant protiv tuženih podnio vlasničku tužbu kojom je tražio vraćanje u posjed pokretnih stvari ili da mu se naknadi vrijednost otuđenih stvari. Tvrdnju da je vlasnik tih stvari (što u postupku nije ni bilo sporno) i da se stvari nalaze u posjedu tuženih (što je bilo sporno) apelant je zasnivao na zapisniku od 3. februara 1999. godine, koji su sačinili ovlašteni službenici organa tuženih, u kojem je navedeno da su stvari izuzete i smještene u magacin. Osnovni i Okružni sud su udovoljili apelantovom tužbenom zahtjevu smatrajući da njegov alternativni tužbeni zahtjev za isplatu naknade za otuđene stvari ima pravni osnov u pravilima imovinskog prava i u tom slučaju tužene imaju pravo izbora jedne od alternativno utvrđenih obaveza. Nasuprot tome, Vrhovni sud je smatrao

da na osnovu provedenih dokaza nije utvrđeno da se pokretne stvari nalaze u državini (posjedu) tuženih, te da stoga nema osnova za zahtjev da tužene apelantu nadoknade protivvrijednost pokretnih stvari, odnosno da prema materijalnom pravu u ovoj parnici alternativni zahtjev nije moguće postaviti zbog toga što se ne traži ispunjenje obaveze iz alternativne obligacije.

U kontekstu navedenog, Ustavni sud smatra da miješanje u apelantovo pravo na imovinu nije bilo zasnovano na zakonu. Naime, Vrhovni sud je arbitrarno teret dokazivanja prebacio na apelanta zahtijevajući od njega da dokaže da li se izuzete stvari

nalaze kod tuženih (uprkos postojanju zapisnika od 3. februara 1999. godine prema kojem su izuzimanje vršile tužene). U tom smislu, Ustavni sud primjećuje da se apelant vlasničkom tužbom obratio onom ko je izuzeo (uzeo) njegove stvari, a dokaz za to je zapisnik o izuzimanju, te ako tužene tvrde da stvari nisu kod njih, onda su bile dužne da to dokažu, odnosno da navedu gdje su, imajući u vidu odredbu člana 102. stav 1. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09), prema kojem svaka stranka treba u svojim izlaganjima iznijeti sve činjenice potrebne za obrazloženje svojih prijedloga, ponuditi dokaze potrebne za utvrđivanje svojih navoda, te se izjasniti o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke. S obzirom na to da su tužene tvrdile da nisu u posjedu predmetnih stvari, onda su, imajući u vidu citiranu zakonsku odredbu, one bile i obavezne da ponude dokaze potrebne za utvrđivanje svojih navoda, tj. dokaze o tome gdje se stvari nalaze ukoliko tvrde da više nisu kod njih, budući da su ovlašteni radnici tuženih sačinili zapisnik o izuzimanju predmetnih stvari.

Međutim, Ustavni sud zapaža da tužene tokom čitavog postupka pred redovnim sudovima nisu ponudile dokaz za svoju tvrdnju (uprkos postojanju materijalnog dokaza da su stvari izuzete), a Vrhovni sud je njihovu tvrdnju prihvatio kao dokazanu uprkos postojanju zapisnika da su izuzele apelantove stvari. Kao što je prethodno navedeno, svaka strana za svoje tvrdnje mora dati dokaze. Apelant je svoju tvrdnju da se stvari nalaze kod tuženih potkrijepio zapisnikom o izuzimanju stvari, dakle dokumentom tuženih. Stoga je zaista nejasno šta bi apelant u toj situaciji mogao i trebao dalje dokazivati, pogotovo što su tužene samo tvrdile da stvari nisu kod njih i ništa više, a prema zapisniku od 3. februara 1999. godine proizlazi da su stvari kod njih. Imajući u vidu nedvosmislen zahtjev Zakona o parničnom postupku (član 7. stav 2.) da sud svoju odluku o tužbenom zahtjevu ili prigovorima stranaka istaknutim u postupku ne može zasnovati na činjenicama koje stranke nisu iznijele, a stranke, tj. tužene, osim tvrdnji da apelant nije dokazao da se stvari ne nalaze u njihovom posjedu, nisu ponudile bilo kakve dokaze uprkos postojanju suprotnog dokaza koji ukazuje na to da se stvari nalaze kod njih - proizlazi da je osporena odluka Vrhovnog suda zasnovana na proizvoljnoj primjeni prava.

Takođe je arbitraran i zaključak Vrhovnog suda da zahtjev za novčanu naknadu apelant nije mogao postaviti kao alternativni zahtjev u konkretnom slučaju. Apelant je, uz zahtjev za restituciju stvari, podnio i alternativni zahtjev za novčanu nadoknadu jer je osnovano mogao pretpostaviti da mu tužene neće vratiti predmetne stvari, ali mu u tom slučaju moraju naknaditi njihovu novčanu protivvrijednost. Zbog toga je apelant i postavio ovakav tužbeni zahtjev, tj. da mu se vrate stvari, ili, ako to ne bude moguće, da se isplati njihova novčana protivvrijednost.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2276/11 od 9. decembra 2014. godine)

PRAVO NA IMOVINU

Naknada štete za uništenu imovinu u ratu

Nije povrijeđeno pravo apelanata na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, budući da su osporene odluke zasnovane na zakonu, donesene u javnom interesu, a na apelante nije stavljen preteran teret radi ostvarenja zakonitog cilja, odnosno uspostavljena je pravična ravnoteža između opšteg interesa i interesa apelanata.

Iz obrazloženja:

Razmatrajući navode apelanata Ustavni sud ukazuje da je u svojoj dosadašnjoj praksi rješavao slično činjenično i pravno pitanje koje se odnosilo na naknadu štete za uništenu imovinu u ratu, i to u Odluci broj AP 2021/10 od 23. decembra 2013. godine. U toj odluci Ustavni sud je ustanovio da se „imovina“ apelanata koja je zaštićena članom 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju sastojala u njihovom „legitimnom očekivanju“ da će ostvariti naknadu štete za predmetne nepokretnosti (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1527/09 od 20. decembra 2011. godine, tačka 29, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 27/12). Dakle, u konkretnom slučaju Ustavni sud je smatrao da potraživanje naknade štete predstavlja „imovinu“ u smislu člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju. Dalje, u toj odluci Ustavni sud je ustanovio da je odlukama redovnih sudova kojima je odbijen apelantov zahtjev za naknadu štete, došlo do miješanja u apelantovu imovinu, kao i da je to miješanje u apelantovo pravo na imovinu izvršeno u skladu sa zakonom, imajući u vidu da je apelantovo potraživanje zastarjelo kako unutar objektivnog roka od pet godina, tako i unutar subjektivnog roka od tri godine od dana nastanka štete iz člana 376. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85 i 57/89, te „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04). Pri tome se Ustavni sud osvrnuo i na predmet Evropskog suda za ljudska prava, broj 44252/10 (vidi, Evropski sud, *Ante Baničević i Marija Baničević protiv Hrvatske*, odluka o dopustivosti od 2. oktobra 2012. godine, aplikacija broj 44252/10) u kojem je navedeno da su se aplikanti time što svoju građansku tužbu nisu podnijeli u opštem zastarnom roku, iako su imali advokata, stavili u situaciju u kojoj su se izložili opasnosti da nastupi zastara u odnosu na njihovu građansku tužbu.

Stoga je Ustavni sud, razmatrajući konkretni predmet u vezi s navedenom odlukom Evropskog suda, ustanovio da su apelanti, i u slučaju da smatraju da je šteta nastala krivičnim djelom, bili dužni svoju građansku tužbu radi naknade štete podnijeti u opštem zastarnom roku iz člana 376. Zakona o obligacionim odnosima kako se ne bi izložili opasnosti da nastupi zastara, a što su apelanti propustili da učine.

Dalje, odgovarajući na pitanje da li je miješanje u imovinu apelanata proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići, odnosno da li uspostavlja pravičnu ravnotežu između prava apelanata i opšteg interesa, Ustavni sud je naveo da ne

može da se zaključi da je, zbog pasivnog odnosa apelanata u vezi sa eventualnim ostvarenjem svojih prava (neblagovremenog podnošenja tužbe), država stavila neprimjeren teret na apelante. Ustavni sud je naglasio da je dosljedna primjena relevantnih odredbi Zakona o obligacionim odnosima kojim je propisano vrijeme u kojem se određena prava mogu ostvarivati - u interesu pravne sigurnosti i ispravnog funkcionisanja pravnog sistema i da nesumnjivo predstavlja opšti, odnosno javni interes koji je u konkretnom slučaju „prevagnuo“ nad pojedinačnim interesima apelanata. Stoga je Ustavni sud ukazao da smatra da je u konkretnom slučaju uspostavljena pravična ravnoteža između zaštite prava apelanata na imovinu i opšteg interesa, odnosno da u ovoj situaciji nije na apelante stavljen neprimjeren teret radi ostvarivanja zakonitog cilja.

Prema tome, Ustavni sud je zaključio da ne postoji kršenje prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju. Takođe, Ustavni sud je ukazao i da je imao u vidu i svoju praksu u predmetima br. AP 3613/10 i 4760/10 u kojima su apelanti osporavali odluke redovnih sudova kojim su odbijeni tužbeni zahtjevi za naknadu štete nastale u ratu zbog zastare potraživanja (vidi, Ustavni sud, odluke o dopustivosti i meritumu br. AP 3613/10 i 4760/10 od 5. novembra 2013. godine, dostupne na web-stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba). Pored navedenog, ukazano je i na praksu Ustavnog suda usvojenu u predmetu broj AP 2763/09 (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i me-

ritumu broj AP 2763/09 od 22. marta 2013. godine, dostupna na web-stranici Ustavnog suda, www.ustavisud.ba) u kojoj je Ustavni sud utvrdio povredu apellantovih ustavnih prava zbog propuštanja Republike Srpske da izvrši svoju pozitivnu obavezu u smislu sprovođenja istrage o događajima u kojim je došlo do rušenja apellantove kuće. Međutim, ukazano je da se okolnosti tog slučaja ne mogu primijeniti na konkretan predmet (vidi Odluku Ustavnog suda broj AP 2021/10 od 23. decembra 2013. godine, st. 29-38, dostupnu na web-stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba).

S obzirom na okolnosti predmetnog slučaja, Ustavni sud smatra da se stanovišta iz predmeta broj AP 20121/10 u cijelosti mogu primijeniti i na konkretan slučaj, budući da se i u konkretnom slučaju radi o naknadi štete za uništenu imovinu u toku rata i da su redovni sudovi utvrdili da je apellantovo potraživanje zastarjelo, jer su do dana podnošenja tužbe protekli rokovi propisani odredbom člana 376. Zakona o obligacionim odnosima, a na apelante, po mišljenju Ustavnog suda, primjenom ove odredbe nije stavljen pretjeran teret. Zbog navedenog, Ustavni sud se, umjesto posebnog obrazloženja ove odluke, u potpunosti poziva na obrazloženje iz Odluke broj AP 2021/10. Prema tome, Ustavni sud smatra navode apelanata o kršenju prava na imovinu neosnovanim.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1353/13 od 3. februara 2016. godine)